

Localitate:

DEVA

2

LUCEAFARUL

Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

SALA DE
LECTURĂ

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 36 (908), Miercuri, 4 noiembrie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

DUMITRU RADU POPESCU

MOARTEA ACTORULUI POMPILIU IORDACHE

FELIX NICOLAE:

**Criticul solitar
versus criticul
de pluton**

GELU NEGREA:

**O carte.
Un gând**

DINTRE SUTE DE CATARGE:

**Debut
Sorin Lucaci**

În numărul viitor:

*Fondane despre Baudelaire
și spiritul critic*

**Horia Gârbea,
noul-vechi
președinte
al ASB**

Horia Gârbea, noul-vechi președinte al ASB

Luni 2 noiembrie, după prezentarea raportului de activitate pe ultimii patru ani, cei prezenți au votat pentru alegerea Președintelui ASB (anterior el era ales de comitetul Asociației). Rezultatul votului a fost: Horia Gârbea - 194 voturi, Constantin Stan - 66 voturi, Gelu Vlașin - 19 voturi, Boris Marian - 5 voturi. Horia Gârbea a spus după anunțarea rezultatului: „Mulțumesc celor care m-au ales și sper să fiu un bun președinte și pentru ceilalți. Mulțumesc colegilor care au numărat voturi, au coordonat adunarea, au fost, în general aici. Regret că mulți colegi au lipsit de la adunare. Mulțumesc colegilor care m-au ajutat cu sfaturile lor. O să caut să colaborez strâns cu toți membrii comitetului ASB, cu comitetele de la secții, cu cei aleși în consiliul USR și comisiile acesteia. Activitatea curentă a ASB e acaparantă. Sper să mă pot sustrage ei pentru a realiza proiecte culturale importante. Dar nu voi uita că, pentru un președinte al ASB, treburile rutiniere și banale de fiecare zi reprezintă de fapt munca adevărată, creatoare de mici dar însemnate și permanente satisfacții. Știu că voi fi sunat duminica, noaptea, în vacanțe. Mi-am asumat de bunăvoie acest statut. Voi fi la dispoziția dumneavoastră”.

Ne aflăm într-o criză economică generală, globală care nu ne poate ocoli. Membrii ASB sînt în general persoane în vîrstă, media fiind de peste 70 de ani. Primiriile ce vor urma, din cauza prevederii în noul statut a unui stagiu de 3 ani, vor întîrzi scăderea acestei medii, dimpotrivă, ea va crește. ASB este o filială a USR și depinde de Uniune, aceasta trecînd și ea, inerent, prin recesiune: slabă colectare a timbrului literar și oricum scăderea pieței de carte, bugete tot mai mici la cultură, la MCC, AFCN, ARCUB și alte instituții. Sediile USR și ASB nu aparțin Uniunii, fiind concesionate respectiv închiriate, se află în degradare, proprietarii întîrzie să le repare și fondurile de reparații depășesc posibilitățile USR. Personalul USR și ASB este puțin și slab retribuit. I se cer adevărate minuni și li se oferă, din motive obiective, puține compensații.

Din acest motive, voi manifesta grijă și prudență în administrarea Asociației, voi căuta să atrag parteneriate solide și pe termen lung și să le consolidez pe cele existente. Voi căuta să nu fac modificări spectaculoase cu rezultate impredictibile. Consider că USR, implicit ASB ca filială, trebuie să apere în primul rînd ce a cîștigat cu greu în ultimii ani: indemnizațiile pentru pensionari, conform legii 8 pe 2006, completată de legea 4 pe 2007, indemnizațiile de merit, trecerea timbrului literar la editori cu condiția colectării lui cît mai bune, atribuirea fondurilor din timbru prin concurs de proiecte la care membrii și secțiile ASB să aplice susținut.

Orice încercare de restructurare violentă a ASB în numele unor pretinse avantaje viitoare, constituie un proiect himeric și sinucigaș. Primele victime ale unei eventuale atomizări a Uniunii vor fi desigur membrii pensionari. Se vehiculează intens reducerea sporurilor salariale și de pensie. Se știe că în învățămînt nu se mai acordă sporul de doctorat și altele sporuri, indemnizațiile de conducere etc. Nici indemnizațiile noastre nu vor fi ocolite de valul de reduceri dacă nu ne vom apăra eficient.

În acest moment, prioritatea absolută a Uniunii și a ASB trebuie să fie **PROTECȚIA MEMBRILOR**, în special a celor vîrstnici **ÎN FAȚA CRIZEI FINANCIARE**.

Nu voi neglija creația, dar voi avea în vedere mai ales creatorii ca persoane. Ca să creeze ei trebuie să fie în viață și sănătoși.

Voi organiza mai atent și promovă lecturile publice plătite, atrăgînd fonduri și din alte surse decît din bugetul Uniunii Scriitorilor. Voi căuta instituții care pot invita autorii și pot plăti lecturile. Voi continua programul „Să ne cunoaștem scriitorii” prin asemenea lecturi și prezențe, inclusiv în afara Capitalei. Voi reface o rubrică permanentă sau mai multe de prezentare pentru personalitățile breslei noastre.

Voi stabili parteneriate cu edituri pentru publicarea unor volume individuale și colective prin Asociație, a unor DVD și Audio books de tip antologie. Voi realiza antologii pe suport de hîrtie, dar și virtuale și un site internet cu

genericul „Cele mai frumoase poezii (povestiri, povești, piese) ale membrilor ASB”. Desigur cu sprijinul membrilor din toate secțiile.

Voi căuta spații pentru reprezentarea pieselor de teatru ale membrilor, nu doar ale celor din secția de dramaturgie, știut fiind că mulți colegi din alte secții scriu teatru. Am și identificat un asemenea spațiu și am promisiuni de sprijin financiar pentru producții. Voi continua acordarea unor diplome de merit pentru membrii ASB care au împlinit vîrsta de 70, 75, 80, 85 sau 90 de ani.

Voi căuta fonduri pentru deplasările membrilor ASB la evenimente culturale din țară.

Voi susține și voi da consultanță pentru toate proiectele realizabile propuse de secții sau în nume individual de către membri. Voi participa direct la căutarea fondurilor. Voi solicita însă cu fermitate ca asemenea proiecte să aibă o redactare clară, eficiență culturală, buget realist, prevăzut în detalii și o decontare precisă. Voi continua, prin parteneriat cu edituri care eventual să și susțină financiar parțial producția de carte publicarea unor volume în Biblioteca București inițiată de Iosif Naghiu. O voi face cu prudență față de tiraje și cu respect pentru banii autorilor și sponsorilor. Voi căuta să realizez volume colective antologice sau de tip almanah și mă voi preocupa de difuzarea lor.

Voi căuta să propun ca membrii ASB să fie recompensați, cel puțin moral, de diferite instituții cu ocazia unor evenimente speciale, aniversări, etc. Voi avea în vedere propunerile pentru indemnizații de merit astfel încît creatorii bucureșteni să aibă partea cuvenită dintre acestea, după numărul și valoarea lor.

Un caz aparte îl constituie subvențiile de carte și de teatru. Există pentru cinematografie un CNC care sprijină material producția filmului românesc. Foarte bine. Dar teatrul românesc nu are și el dreptul la subvenție ca să existe? Dar poezia? Dacă pentru literatură scrisă există cît de cît un AFCN, teatrul nu are niciun organism de subvenție. Mă voi implica hotărît în acest sens, evident cu ajutorul dvs. al tuturor dar și, în ceea ce privește literatura scrisă pentru că actualul punctaj AFCN premiază editura, nu autorul. Autorul și opera sînt cei care trebuie să primească subvenție directă. Și, cu banii garantați de subvenție, autorul să aleagă editura, iar editurile să liciteze pentru un autor subvenționat. Acesta e un proiect prioritar pe care îl voi

susține la Uniune și prin ea către forurile abilitate.

Voi căuta ca și pînă acum să cunosc în detaliu problemele creatorilor dar și opera lor și voi încerca să promovez și să prezint creația lor în toate modurile posibile, de la simple semnalări și recenzii pînă la propuneri pentru premii, burse, realizări de lucrări de referință și de sinteză care să-i cuprindă.

Un caz aparte îl constituie subvențiile de carte și de teatru. Există pentru cinematografie un CNC care sprijină material producția filmului românesc. Foarte bine. Dar teatrul românesc nu are și el dreptul la subvenție ca să existe? Dar poezia? Dacă pentru literatură scrisă există cît de cît un AFCN, teatrul nu are niciun organism de subvenție. Mă voi implica hotărît în acest sens, evident cu ajutorul dvs. al tuturor dar și, în ceea ce privește literatura scrisă pentru că actualul punctaj AFCN premiază editura, nu autorul. Autorul și opera sînt cei care trebuie să primească subvenție directă. Și, cu banii garantați de subvenție, autorul să aleagă editura, iar editurile să liciteze pentru un autor subvenționat. Acesta e un proiect prioritar pe care îl voi susține la Uniune și prin ea către forurile abilitate.

Voi căuta ca și pînă acum să cunosc în detaliu problemele creatorilor dar și opera lor și voi încerca să promovez și să prezint creația lor în toate modurile posibile, de la simple semnalări și recenzii pînă la propuneri pentru premii, burse, realizări de lucrări de referință și de sinteză care să-i cuprindă.

Voi promovat cererile de ajutor social către USR. Voi căuta să cunosc cît mai bine dificultățile membrilor și să îi îndrum spre găsirea unor compensații materiale. Am obținut ajutoare sociale de la alte instituții, voi căuta să sporesc numărul ajutoarelor și sumele atrase.

Voi promova în Comitetul Director, cererile pentru ajutor în situații deosebite, dorindu-mi să avem cît mai puține asemenea situații. Voi evidenția public momentele aniversare ale scriitorilor. Voi face tot posibilul ca proiectatul monument în memoria scriitorilor încarcerati în regimul comunist să devină realitate.

(Fragmente din programul lui Horia Gârbea privind coordonarea Asociației Scriitorilor București în următorii patru ani [2009-2013])

Calendar

04.11.1938 - Irina Bădescu
04.11.1926 - Oliver Lustig
05.11.1933 - Elena Zărescu
05.11.1939 - Nicolae Cristache
06.11.1949 - Olga Delia Mateescu
06.11.1940 - Mihai Zamfir
06.11.1947 - Alex. Ștefănescu
06.11.1956 - Rodica Bretin Apostol
06.11.1947 - Gabriela Dantis

07.11.1916 - Mihai Șora
07.11.1923 - Paul Al Georgescu
08.11.1921 - Olga Zaicik
08.11.1928 - Dumitru Micu
08.11.1956 - Rodica Buzdugan
08.11.1929 - Ion Brad
08.11.1937 - Mihail Diaconescu
10.11.1932 - Ștefan Cazimir
10.11.1942 - Dan Cristea

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIUȘ CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldimeineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE
Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.
De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Criticul solitar versus criticul de pluton

FELIX NICOLAU

„Le dădea, vara, urzici fierte, ca să-i fortifice, ele conținând ceea ce nu are îndeobște niciun artist, fier” (Constantin Țoiu, *Însoțitorul*)

Îmi plac reeditările pentru că reacția la respectiva carte arată în ce măsură s-a modificat perspectiva intelectuală. Reediterarea este o verificare – ia să vedem, paginile astea mai trăiesc sau aparțin exclusiv arhivei? Am în vedere *Singura critică*, colecția de eseuri a lui Mircea Martin. Deși titlul are o rezonanță monist-totalitară, eșafodajul de idei este unul de bun-simț. În sensul că expertului literar i se cere, fie că se situează de partea impresionistilor, fie de cea a pozitivistilor, fie că face critică de întâmpinare sau studiu monografic, să încerce să fie cât mai obiectiv cu putință. Plutind între valorizare și orientare, critica se cuvine să nu alunece înspre poziții extremiste: „*absolutizarea sau negația pasională sunt, eventual, de înțeles numai atunci când se confundă cu un act de creație*”. Mircea Martin vede, totuși, în critic un creator de o specie aparte, mai rațional, cu sistem - o structură beethoveniană, iar nu una mozartiană, să zicem. Critica percepută ca „un mod de a gândi despre un alt mod de a gândi” primește demnități filozofice, olimpiene. Șoseaua demonstrației trece prin burgul lui Maioreșcu, care și el scotea artistul un dezlănțuit. Dacă scriitorul pur sânge este tubul prin care se scurge mesajul zeului, cum vedea lucrurile Socrate-Platon în dialogul *Ion*, criticul, zice Mircea Martin, nu se hazardază în puseu și vasalități, ca să nu-și piardă credibilitatea. Să mai nutrim entuziasme celulozice lovinesciene: „*cu ajutorul unei foi de hârtie putem cuceri tot universul?*”. Până la urmă, amfitrionul de la *Sburătorul* rămâne exemplar prin capacitatea lui de a-și revizui anumite aprecieri, ceea ce dovedește flexibilitate mentală și forța evadării perpetue din zodia autosuficienței. *Homo sunt et...* Câți respectabili merceologi literari mai au puterea de a admite că au greșit, că nu sunt întruparea vreunui *deus in terra*?

Criticul fără Eva

De la *Singura critică* o să mă întorc spre criticul singur. Dacă ar exista un Dumnezeu al criticii, am senzația că ar fi zis în *illo tempore*: și a văzut Dumnezeu cât de singur era criticul și a zis că e bine așa! (Eva fiind scriitorul).

Citesc opurile și articolele criticilor care arbitrează în ringul literaturii contemporane și ce văd? Cel mai adesea rânduri encomiastice. Dacă te-ai lua după ele, ai zice că literale românești sunt copleșite de capodopere, încât nici nu mai are rost să fie puse în balanță cu ce se scrie pe alte meleaguri, ca să nu stârneasă invidii și complexe de inferioritate. Când nu sunt encomioane, apar desființările nemotivate, execuții cu un zâmbet șugubăț în colțul buzelor. Prea puțină analiză literară, însă. Cartea asta e genială, astalaltă e mizerabilă. Critica românească face un joc de-a alba neagra, dovedindu-se extremistă, superficială și săracă în nuanțe. Jocurile se fac în funcție de prieteșuguri/inimicții. Laudele sunt însoțite de calificative de genul: cutare autor e un Joyce, altul un Faulkner al zilelor noastre. Îmi vine imediat în minte că și analistul respectiv e un Decebal contemporan cu noi, simplii cetățeni. Concluziile sunt trase înainte de enunțarea premiselor. În niciun caz nu se mai vizează conceptul de *serendipity* („faptul de a căuta ceva și de a găsi cu totul altceva”), cum îl definea Jean Baudrillard. Cercetarea nu are deloc porniri euristice, nu mai caută nimic pentru că deja a găsit.

Ierarhii, topuri, clasamente

Fie că semnalizează, interpretează sau valorizează, actul critic este generator de ierarhii. Revista *Cuvântul*, de exemplu, este plină de clasamente. Ca și cum jurizarea estetică ar fi la fel de univocă precum boxul! Dincolo de nemiloasele desființări bazate pe atacarea unei scrieri artistice cu argumente antropologice, istorice, sociologice ș.a.m.d, non-literare, deci, revistele culturale sunt populate cu o puzderie de cronici amabile. Critica amabilă - cea care se ascunde după formulări vagi sau pretențioase, ininteligibile. De fapt, nu critică, ci recenzii și, de fapt, nu recenzii, ci un fel de hi 5! de cuba! ori o bătaie amicală pe umărul autorului.

Un filozof de la Princeton, Kwame Anthony Appiah, crede că „*în viață, provocarea nu este să înțelegi cum ar fi mai bine să-ți joci rolul, ci să-ți dai seama ce rol joci*”. Cine își asumă condiția de critic n-are încotro, trebuie să privească problema din unghiuri diferite și să se ferească de omagii sau canonade. O dată trebuie înțeles demersul auctorial, după care intervine umanizarea, „servirea” operei publicului degustător. Nu cred că interpretul, traducătorul

estetic, se cuvine să se raporteze la publicul profesionist, alcătuit tot din scriitori, fie ei confirmați sau veleitari.

„Parlando rectalis”

Și totuși, criticul e și el om, n-avem ce-i face! Fiind parte jucătoare, nu poate fi neutru. Gheorghe Grigurcu a dezbătut asupra imposibilei neutralități. Bine, el avea în vedere implicațiile etice, colaterale, dar necesare ca pandant aspectului estetic. În sensul acesta considera că „*Eugen Simion e, până una alta, un E. Lovinescu cu capul în jos*”. Nu știu ce vrea să spună acel „*până una alta*”. Acuma, dacă întorcem *Divina Comedie* cu fundul în sus, e adevărat că Lucifer din ilustrațiile lui W. Blake va părea că se află în poziție normală, nu cu cracii în sus! E doar o iluzie, însă, pentru că, dacă vrei să citești o carte de-a-ndoaselea, trebuie să te răstorni și tu, deci susul devine iar sus și josul jos, oricât s-ar căzni Sextus Empiricus să demonstreze că nu-i așa. Pe mine, însă, mă preocupă subiectivitatea „ereditară”. Criticul, fiind și el un biped cu unghii și fără pene, are dusmani și amici. Pe unii va tinde să-i nimicească, pe ceilalți să-i preamărească. Dacă dă curs acestei porniri firești, poate fi numit cel mult scriitor în devenire, dar nu raisonneur. M.H. Simionescu semnala că trăim în „*societatea celor care se folosesc de circumstanțe*”; iar scriitorii sunt atât părinții, cât și copiii ei: „*cu apucăturile acestei branșe îți poți ucide și mama*”. Vorbind „*în seriosul glumei*”, ingeniosul bine temperat considera lipsa de moralitate o boală contagioasă: „*era suficient să fii de față din toată inima*”. Și un psiholog ca Stanley Milgram îi dă dreptate. El e sigur că poți determina un om obișnuit să facă lucruri teribile, inclusiv să tortureze și săucidă, doar configurând contextul într-un anume fel. Bineînțeles, criticul nu e un om obișnuit, căci critica, ne învață Mircea Martin, nu e conștiința literaturii, ci se raportează la ea însăși.

Piruetă: criticul, fiind și el o trestie gânditoare, rege și vierme al universului, e în mare pericol să se molipsească de omenitate. Neagoe Basarab povătuiește pe oricare Teodosie, din Renaștere până în postmodernism: „*nu pohti să auzi păcatele nici unui om, ca să nu să lipească vreunul de inima ta*”. De aceea e bine să spovedească criticul cartea, iar nu pe autorul ei. Să stea deoparte de breaslă, să-și închidă telefonul de serviciu, să iasă în parc, să șadă pe banca din fața blocului cu vecinii și, din când în când, să mai și citească. Asta nu înseamnă că eliminăm cu totul critica genetică, și întorcem spatele autorului de-abia întors în literatură. Dan C. Mihăilescu e foarte curios de personalitatea scriitorului care se află în spatele unei cărți. Și bine face! Dar nu apropiază autorul prin apropiere spațială ori telefonică. În general, se vorbește prea mult despre autori și prea puțin despre cărți. De aici și snobismele derivate: un autor care contează, o editură care contează! Eu am găsit scrieri terne promovate feroce de mari edituri și altele, nemaipomenit de interesante, publicate la edituri cu buget minor. Un caz ar fi cel al romanului *Abisex* al lui Sorin Delaskela, scos la Brumar. Din lipsă de marketing, cartea se va pierde rapid în anonim. Carevasăzică nu ajunge să scriem despre cărți, mai trebuie să și scotocim după ele, altminteri unii cântă, alții aplaudă și foarte puțini ascultă cu interes.

Cum să devină moașa ursitoare

Îmi stă pe scoarța cerebrală o zicere a lui Bogdan Crețu: „*Criticul literar nu e mereu o bună ursitoare, el poate fi cel mult o moașă necesară*”. Păi, ca să fie și o „*bună ursitoare*”, ar trebui să știe gusturile celor care citesc fără să scrie. Să cunoască îndeaproape publicul (n-am scris populația!). Nici scriitorul, nici criticul nu-și pot permite să fie șoareci de bibliotecă. Musai să scrii și să citești din mers, interacționând cu cât mai multe feluri de oameni. Lăuzind în turnuri de fildeș și descântând extractul de mălț cu breasla îl face pe scriitor să cadă în manierism și pe critic să-i laude produsele artificioase. Așa se explică retragerea literaturii din viața publică și cantonarea ei într-o condiție elitistă. Literatura ca filozofie, ca tratat de estetică! Aberant! Și asta într-o cultură acuzată mereu că a devenit prea literaturizată! Literatura e destinată publicului, pe cât posibil larg, iar nu cenaclurilor și site-urilor de profil. Așa cum criticii pot impune false ierarhii, așa publicitatea este capabilă să transforme absurdul în firesc. Una dintre anomaliiile „fine” ale capitalismului sălbatic postrevoluționar

român a fost succesul de piață al lui Patapievici și Cărtărescu. În epoca acumulării de capital și a mediatizării explozive a manelelor, la noi se vindeau ca pâinea caldă *Zbor în bătaia săgeții* și *Orbitor*. Nu știu câți oameni de litere au reușit să ducă până la capăt cele două „best-sellers”, dar mite funcționarul de la companiile multinaționale, obligat să treiere hârtii 10 ore/zi.

Odă la salamalek

Tot Mircea Martin considera că „*despre critică se poate spune că esențială îi este nesingurătatea*”. Bănuiesc că avea în vedere expunerea la cât mai multe cărți și la mișcarea generală a ideilor. Cu totul alta mi se pare a fi situația criticului. Pentru a nu aprecia prin contaminare (meteahnă dezbătută în tratatele de pedagogie), e bine ca el să stea deoparte, deasupra sau dedesubtul lumii literare. Normal că e o utopie sfântuiea mea. Să se țină deoparte și să-și lustruie armele. Asta pentru că eu văd în critic un deputat ales de public în uniunea scriitorilor. El tâlmăcește opera, dar îl și avertizează pe scriitor cu privire la orizontul de așteptare al cititorului. Ceea ce nu echivalează cu o pledoarie în favoarea literaturii comerciale, ci doar, să zicem, cu una contra intelectualismului excesiv, a manierismului și chiar împotriva artei pentru artă. Adesea, când scriu despre o carte încărcată de simboluri și de experimente narrative, mă extaziez ori mă amuz la modul elevat. Asta pe de o parte. Pe de alta, aducându-mi aminte de responsabilitatea față de publicul trăitor în afara filologicelelor, nu pot să nu ridic jalba-n proșap. Ca prozator, lucrurile sunt mult mai clare – întotdeauna mă preocupă exprimarea subtilităților într-un limbaj cât mai clar. Simplitatea nu coincide cu simplismul, lucru valabil și pentru poezie. În epoca avioanelor și a ambuteiajelor nu se mai poate scrie ca pe vremea locomotivei cu abur. Sunt dezolat pentru urmașii lui Joyce și Faulkner.

Cât despre noblețea breslei, îmi vine în minte volumul-anchetă alcătuit de Marin Mincu: *De ce scriu poezii poezie?* Sigur că, în conformitate cu titlul, mai toți au declarat: pentru că altfel nu se poate. Adică, dacă omul e deja poet, cum să nu-și facă meseria? Muza tot vine și-l terorizează ca pe romanticul Musset. Concluzia? Una subtilă rău: „*acesta este un secret pe care nici ei nu-l știu*”. Numai că noi am aflat că diavolul e capabil să se înfățișeze în chip de înger luminos. Dacă muza și efectul generat de ea, inspirația, sunt, Doamne păzește!, vreo poftire la sinecuri culturale, la salamalekuri și prosternări în fața genialității poetului? Căci numai recunoașterea cu surle și trâmbițe a talentului îi dă dreptul posesorului său să-și ia în primire înfatuarea, nu? Dar scriitorul e o biată victimă („*ochi alunecoși, inimă zburdalnică*”) a muzei lui și, când este sedus, ce nu face omul? Dă de pământ chiar cu propria-i demnitate. Criticul, însă, adorator al lui Apollo așa cum îl știm, își păstrează capul pe umeri și nu intră în hora rubedeniilor literare. El șade singur cuc și, legat la ochi, cu o mână agită sabia-condei, cu alta cumpănește balanța argumentelor, iar cu cea de-a treia își plătește berea pe care se dă de ceasul morții să i-o achite autorul.

Listă cu ce mă énervează la vecinul meu de deasupra, critic literar

1. Cronicile isteric laudative. 2. Cronicile isteric denigratoare. 3. Critica amabilă, fără semnalizarea plusurilor și a minusurilor, înșesată de jargon filologic. 4. Impunerea de false ierarhii, având la bază promovarea mediatică. 5. Tonul superior cu care i se adresează posibilului cititor. 6. Înălțuirea de epitete incandescent-paradisice ori, invers, infernale. 7. Selecția cărților la modul snob: editură, cine face recomandarea pe coperta a patra etc. 8. Fidelitatea față de o anumită grupare sau față de anumiți autori. 9. Lipsa de umor și inflația de sarcasm. 10. Bravada intelectuală: prețiozitatea și dogmatismul. 11. Baricadarea în turnul de fildeș.

Bineînțeles, acestea sunt doar cusururile vecinului meu care, pe deasupra, urcă mereu cu liftul, deși locuiește la etajul 1. Tagma criticilor, așa cum știm cu toții, este absolut diferită: urcă pe scări chiar și când scriitorul îi ține deschisă ușa de la cabina liftului, unde îl așteaptă o canapea din piele și o frapieră cu șampanie.

Bântuită de istoria locului, Flavia de Cserhalom

VIORICA RADUȚA

La Cartea Românească au apărut în 2009 romane cu turniri istorice, **Cărțile vieții** și **Kyrie Lex**, prima continuând linia Calpuzanilor, dar cu simultaneitatea de formulă romanescă Dan Perșu, în care ficțiunea bate fabula și limba cea „cronicărească”, cealaltă, lucrând pe o narație dublă, segmentată, nu de vieți-cronici, cât de momente distincte temporale, dar pe unitatea de măsură a toate, locul ființei noastre, a se vedea autoarea, însăși Flavia Teoc, în stră-vechime.

Naratoarea Flavia strecoară în **Kyrie Lex**, cu destulă poezie, momentele originare (din locul) Chiraleș, lupta învingătorului Ladislau (acum un milion!) cu improvizata armie a cumaniilor, pecenegilor și vlahilor („descălecători” Cserhalom, de anale și picturi medievale recunoscute), peste actualități minore, tot autoreferențiale, însă. Cele două fire narrative sunt conduse amplu, cu iluminări dintr-o parte în alta, cu întâlniri trecute și recente care par de taină tocmai din cauza locului, pe care destin istoric „il încarcă”. Mândria apartenenței la istoria noastră este și cheia poveștii în duet temporal, cu reflecții și stilistică bifurcate după „vremi”. Din cronica migrației, pe un eșantion oprit în locul de... memorie și revenire al Flaviei Teoc, se deoa-lează personaje, întâlniri destinate, meditații la moarte, mentalități savuroase, în fine, o lume apusă, dar supraviețuitoare prin semne și stabilitate pe „dealul” Cserhalom, axă a lumii înfrânților pecenegi, cumani, vlahi, care au învins timpul.

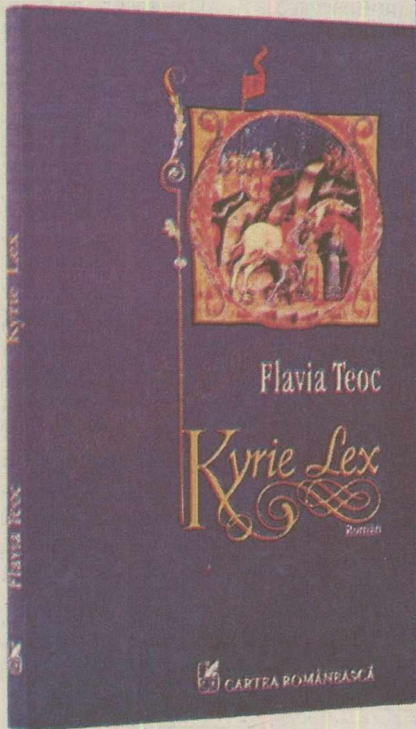
Locul istoriei trecute și recente, fie și autobiograficele de formulă „ego”-tistă, continuă să fie scena dramei, histrionice sau gravă, după unghiul vre-unui deznădăcinat sau implicat, punctul de fugă al evenimentelor fiind cel jurnalistic, al paranormalului, cu tot registrul actualităților noastre spectaculoase, kitschizate. Evenimentul OZN, cu tot hamașamentul său din locul vizionar, devine pretextul unei elucidări istorice, posibile foarte, care dispune segmentele străvechi într-o lumină de palimpsest, de document și pathos totodată, actual prin trăirea-apartenență și coagulant narativ pentru episoadele rupte altfel: „Numele Chiraleș este un derivat al termenului Chiralesia (Doamne Miluiește) care era în fapt strigătul de luptă al oastei ungare, ungerii fiind la acea vreme creștini de rit grec, fie al Cserhalomului, dealul pe care a avut loc bătălia”.

Cartea Flaviei Teoc are un aer de crepuscul (al lumilor din care se nasc, supraviețuiesc urmașii, fie și ai migratorilor în alăturare valahă, aici), melancolia „demnă” de o viziune postimperială, cam în linia trasată de studiul lui Cornel Ungureanu privind Mitteleuropa periferiilor, nu întâmplător situată în aria narativă a lui Pecican sau Horia Ursu, dacă vorbim ardeleneste. Nici tematica migrațiilor nu o plasează prea departe, romanul crnjanskian o confirmă, parcă, la acest capitol „mitteleuropean”.

În ciuda unei facilități în tehnica decupajului, autoarea impune prin starea sa de... suflet, prin momentul inaugural de după lupta istorică, mereu inaugural prin semnele vii, ascultate și vizate chiar din interior. Spațiul Chiraleșului este unul locuit, refăcut, privilegiat, dintr-un înăuntru care evocă trecutul și depărtează/apropie actualitățile, ca, în cele din urmă, să întemeieze, împreună, o lume supra-viețuitoare, în care semnele, cum sunt cele paranormale, să nu îndemne la simpla visare, ci la realitatea însăși a locului de origine. Călătoria prin istorie se face cu locul, prin urmare, nu doar cu închipuitele dialoguri dintre luptători, mai ales Osul și Barna, nu destul de distincți, nu din obiceiurile și mentalitățile arhaizate voit, ci din starea de magie încă în funcție a unui Centru care este chiar „câmpul de luptă”, dealul cel pictat medieval, aparținător adică.

Imediatul cel fragmentar vine în discrepanță cu mediul trecut, îl luminează prin concretețea locului bântuit de semne, care din posibile derizorii devin mărci ale sacrului. În această întorsătură se distinge ca opusă corpului de texte mitteleuropene textura Flaviei Teoc, prozatoarea secondată și de poezie în paginile melancolice ale volumului recent, pagini în care autoarea de carne și oase merge pe meleagurile care păstrează o așa istorie demnă. Trebuie spus că o și pune în dificultate, ironie, pe cea actuală, minoră, dar cu o autenticitate care dă un aer curat întregului, compus din căpățâni narrative discrepante. Momentele apuse ori recente se doresc în oglindă lucrute, cu revelații tocmai din asemenea reflexie, cum este asemănarea urmașilor cu învinșii de altădată, ca într-o gravură fiind ei adunați și înviați de timpul memoriei afective (a locului).

Astfel, alcătuirea volumului prin tehnica rupturii și fragmentului de fabulă istorică și autobiografică, în distanță-apropiere, se arată simplă, dar traduce o prozatoare care se știe pe sine prin mânărea decupajului și montajului narativ, prin pânza mediativă din fundal, prin figurile emblematice nu doar din trecut, ci și din prezent, cum este cea a viziionarului profesor, spiritul reflexiv al locului devenit Centru. Unul evidențiat într-un astăzi al evocării care e cartea însăși, strigătul de apartenență, începutul unei lupte de înființare, descălecatul de Chiraleș, am zice. Și în proză, firește.

O monumentală monografie a vieții teatrale arădene

ADRIAN PALCU

Îmi amintesc că, pe la începutul anilor '90, se juca la Naționalul bucureștean – cu oarecare succes de public – un spectacol semnat de Andrei Șerban, pomind de la textul unei scriitoare din spațiul anglofon, pe numele ei Timberlake Wertenbaker. Titlul piesei, desigur, adaptat de regizor la contextul românesc post-decembrișt, clama așa: „Cine mai are nevoie de teatru?”, cu un subtext mustind de trimiteri la zi, de aluzii mai mult sau mai puțin transparente, chiar dacă acțiunea piesei se desfășura undeva, la sfârșitul secolului XVIII. Respectiva interogație retorică suna ușor deconcertant pentru mulți dintre noi atunci, știut fiind că una din modalitățile prin care am rezistat – ca nație și ca sumă de individualități – în fața perspectivei de imbecilizare promovată oficial tot mai agresiv în acele vremuri, a fost tocmai TEATRUL. Și totuși, atunci, întrebarea din titlu nu părea chiar complet inadecvată contextului, pentru că – ne amintim la fel de bine – în primii ani post-revoluționari, în România sălile de teatru se cam goliseră. Spectacolul străzii era acaparant. Energiile, atâta vreme „ținute la capac”, au răbufnit ocupând prim-planul scenei sociale, politice, apoi economice. Cine să mai aibă timp, disponibilitate, energie și chiar „nevoie” de teatru?

Mi-a revenit în minte această întrebare de curând, în miez de octombrie, la lansarea cărții unui reputat teatrolog și filolog, Lizica Mișuț. Distins profesor universitar, rector de Universitate și conducător de doctorate, Lizica Mișuț nu se dezmente în pasiunea ei pentru Teatru. Pentru acel Teatru care a ținut aprinsă în vremuri de restriște speranța salvării morale și – odinioară, când contextul istoric o impunea – chiar a identității naționale. Fără să patetizeze, cu imparțialitatea și obiectivitatea rece a cercetătorului științific, cu ochiul nedeformat de lentila reduționistă a interpretărilor pasionale sau conjuncturale, domnia sa ne oferă o monografie de excepție: „Mișcarea teatrală arădeană după înfăptuirea Marii Uniri”, iar Editura Academiei Române îi stă alături girând apariția acestui impresionant volum (care nu e solitar, el venind în consecința precedentului – „Transilvania și mișcarea teatrală arădeană până la Marea Unire”).

Ceea ce frapază în primul rând la volumul de față nu este masivitatea și vastitatea demersului – deși sunt acoperite pe aproape o mie de pagini mai bine de nouă decenii de teatru la Arad (1918-2009) – cât scrupulozitatea, acribia și meticulozitatea de ceasornicar elvețian cu care autoarea parcurge documente de arhivă, acte oficiale, articole sau simple notițe din presa vremii (colecțiile periodicelor românești, maghiare, germane sunt luate la rând fără excepție), diverse alte surse mai la îndemână sau mai greu accesibile, mărturii ale celor direct implicați sau ale descendenților direcți, fotografii inedite, caiete-program, afișe. Investigația capătă consistență științifică prin absența patetizărilor ieftine pentru varii momente, mai mult sau ai puțin fericite, din lunga istorie teatrală arădeană, prin absența clasa-mentelor sau ierarhizărilor, prin tonul neutru, documentar. Cartea nu comentează, ci expune. Fiecare cititor își poate face propria selecție, propria ordonare din vastul material avut la dispoziție. Un exemplu în acest sens. În ultimele trei decenii la conducerea Teatrului arădean s-au succedat o pleoră de directori. Evident, fiecare cu personalitatea lui, dar mai ales cu importanța lui în istoria instituției. Lizica Mișuț oferă fiecăruia dintre ei pagina de carte spre a așterne ceea ce cred domniile lor că s-a realizat esențial în timpul mandatului pe care l-au îndeplinit. E o dovadă de probitate științifică din partea autoarei care, om fiind, are cu certitudine preferințe și discernământ critic, dar și le reprimă spre a oferi o panoramă reală a fenomenului. Nu e loc de subiectivități în această carte, pentru că – autoarea intuiește corect – ar scădea miza întregului travaliu. Eficiența acestei atitudini (foarte subtile, de altminteri) se dovedește până la urmă a fi perfect îndreptățită, ea însăși conducând la o ineluctabilă clasificare. Pentru că atunci când îi inviți să se confeseze, directorii respectivi se descoperă în adevărata lor substanță. Andrei Pleșu spune undeva că „felul în care citezi, te dezbracă”. Și felul cum vorbești despre pro-

pria-ți prestație te dezbracă. Puse una lângă alta, intervențiile lor au rol revelator: vedem caractere de diverse calibre, oameni cu motivații dintre cele mai diverse, incredibile candori alături de evaluări pertinente, la obiect. Dar și resentimente, orgolii sau superficialități stupefiante. Dragostea – la unii – nu numai de propria persoană, ci și de fiecare slujitor al scenei pe care o „păstorește” e reală. Alții se justifică, recurgând la gloria trecutului sau cred că totul se cuvine să grăviteze doar în jurul propriei persoane. În ecuație contează – în alte cazuri – și urbea, legătura cu aceste locuri, concitadinii cărora le e dedicat efortul creației teatrale, moștenirea lăsată lor. Pentru unii, fotoliul în care, vremelnice, s-au aflat a însemnat asumarea unui destin, împlinirea unei chemări, pentru alții urmarea unei simple ambiții. Și iată cum singuri se așează într-o ierarhie *sui generis*...

Deși eminent științific, tomul poate fi parcurs cu aceeași plăcere a lecturii și de către cititorul nespecializat, de simplul iubitor de teatru, de cel care se lasă mereu sedus de atmosfera scenei și a culiselor. Dar și de cel care are nostalgia interbelicului românesc, de arădeanul get-beget care are ocazia de a se cufunda în aerul urbei sale de acum șaptezeci-optzeci de ani, când bunăstarea nu era doar o simplă himeră, iar bunele maniere erau la mare preț, când din Capitala țării de curând reîntregite veneau să dea reprezentații în orașul de pe Mureș artiști de calibrul greu, precum George Vrăcă, Maria Ventura, Grigore Vasiliu-Birlic, Marioara Voiculescu, Tony Bulandra, Puiu Iancovescu, Marietta Sadova, Ion Morțun, Constantin Tănase, Marcel Anghelescu, Radu Beligan, George Calboreanu, Tântzi Cocea, Dina Cocea, Dida Calimachi, Al. Critico, Gh. Storin, Mișu Fotino sau dramaturgul George Ciprian în persoană! Ce vremuri!...

Pentru că Aradul a fost și a rămas un oraș cosmopolit, în care diferitele naționalități trăiesc într-o simbioză specială, de o civilitate pilduitoare, cu majoritatea românească participând activ la eferescența vieții culturale și după schimbarea administrației locale succesivă Unirii Transilvaniei cu Vechiul Regat aici au venit fără să sufere vreo interdicție și trupele teatrelor din Budapesta sau Viena, celebrul Max Reinhardt cu trupa sa de la Theater in der Josefstadt fiind consemnat, de plidă, cu reprezentații ale spectacolului Alteța Sa iubește de Louis Verneuil, în primăvara anului 1935.

Demersul autoarei de a oferi un document istoriografic de amploare cercetătorilor interesați în viața culturală (teatrală) a Aradului și de plasare a acesteia în context național își atinge cu brio ținta. Tomul, departe de a demobiliza prin masivitate, incită la lectură, captivează realmente, se citește cu nedisimulat interes. O întreagă epocă e recompusă din documente și mărturii, din adăunarea lor într-o suită inteligent rostuită în cele aproape o mie de pagini. E un opus valoros, care dă seama asupra unei vieți teatrale vii, dinamice, care – azi, la răscruce de milenii – pentru a ști încotro s-o apuce și ce să evite, trebuie să își cunoască trecutul. Tradiția teatrală arădeană merită a fi continuată. Chiar și cei care – prin demersul lor artistic sau critic – sunt animați de un impenitent spirit contestatar se cuvine – mai înainte de a-și porni lucrarea – să știe foarte bine ce anume vor să conteste. Numai astfel dialogul între curente, între generații, între diversele modalități de expersie poate căpăta sens și substanță.

Autoarea, documentând aproape un secol, prezintă și diversele modalități de organizare a vieții teatrale, varietatea tipurilor de relaționare a instituției teatrale, a impresarilor particulari cu autoritățile locale. Un episod din interbelic descrie chiar intervenția Ministerului Culturii de la București, care susține tumele de promovare a culturii naționale în teritoriile recent integrate României și solicită scutirea de plata chiriei pentru o listă (nu foarte lungă, dar prestigioasă) de trupe aflate sub oblăduirea sa. Poate ar trebui reținută această atitudine! Și exemplele pot continua...

Apariția acestui impresionant opus se cuvine salutăată cu satisfacție pentru că el pune o cuprinzătoare și necosmetizată oglindă în față Teatrului arădean și ni-l restituie astfel în complexa lui integralitate.

Figurația lui Dumitru Constantinescu în arealul nostru public(istic) a cunoscut o traiectorie mai mult decât sinuoasă și imprevizibilă: de-a dreptul deconcertantă. A debutat sub pseudonimul Dumitru Eliade acum mai bine de trei decenii, în 1977, la Cartea Românească cu volumul de versuri **Roua de amiază** care s-a bucurat de o bună recepție critică. Același escalitură a fost așezată și pe coperta culegerii de reportaje **Călătorie spre o zi de vară** apărută în 1981 la aceeași editură. După zece ani de tăcere autoimpusă, autorul a revenit atât la numele din certificatul de naștere cât și la instrumentarul liric de exprimare, publicând la Editura Lucașfalcul alte două volume de poeme: **Talion și Pofa de viață**, ambele în 1991. Au urmat 18 ani de absență din zona de vizibilitate editorială, timp în care Dumitru Constantinescu s-a lăsat acaparată, ca mulți alți scriitori români, de gazetăria activă exersată în mai multe publicații bucureștene. Prin '98 - '99 a scos aproape de unul singur **Mentalități.RO**, o revistă vie, antrenantă, polemică, irigată subteran de o ironie fină, din paginile căreia nu lipseau însă nici militantismul viguros și, adesea, coroziv, nici contondentele pamfletare.

Și iată-l pe Dumitru Constantinescu prezent în librării la mijlocul anului de grație 2009 cu un nou dublet: volumele gemene **Birje și generali** și **Marșul prin**

Zodia lui Polemos

porumb apărute la Editura Universul. Spun „gemene” fiindcă amândouă numără câte exact 362 de pagini de text efectiv, sunt tehnoredactate la fel, având inclusive copertele absolute identice (mai puțin titlurile, firește). Împrejurarea că, formal, avem de-a face cu tomuri diferite ține de hazardul dorinței scriitorului și, probabil, de considerente de natură tehnică; altfel, substanța propriu-zisă a celor două cărți evidențiază o viziune auctorială profund unitară și o remarcabilă coerență a discursului – calități dublate de recurența unora dominante stilistice aparte, care fac din scrisul lui Dumitru Constantinescu o lectură agreabilă și captivantă.

Birje și generali și **Marșul prin porumb** cuprind o suită de articole și studii grupate (iarăși simetric!) în câte douăzeci și două de capitole/volum, textele oscilând, ca gen, între eseul cultural și publicistica de idei și având drept numitor comun o dimensiune polemică explicită și asumată ca atare, pe fiecare dintre copertele IV ale cărților aflându-se, de altfel, inscripționat ostențativ: „*Împotriva prostiei care nu doare și a minciunii care îngrașă*”. Acest „împotriva” dictează tonul de ansamblu al demersului lui Dumitru Constantinescu, titlurile câtorva capitole fiind sugestive și edificatoare în această ordine de intenții: „*Ai noștri ca rododendronii*”, „*Elita de mâna a doua*”, „*Cei care au ros la rădăcină*”, „*A fi, a avea*”, „*Paradoxul «Paradoxului român»*” etc. Indiferent că referă despre realitatea imediată, cu pivotul său principal, politica post-decembristă, sau că întreprinde insolite excursii pe coclaurii istoriei ori pe potecile întortochiate ale civilizației, culturii, filozofiei și literaturii naționale, autorul are în permanență ceva de pus la punct, de corectat, de reasezat sub semnul adevărului și

dreptei judecăți. O face cu pătrundere intelectuală și acribie documentară, cu rigoare, subtilitate și minuție în articularea edificiului argumentativ, cu suplețe și eleganță demonstrativă chiar și atunci când ceva îl irită (un capitol se cheamă „Istorie și nervi!”...) și când mai scapă printre buze o vorbă de duh la adresa unor preopinente inepți, acefali sau de rea credință. Dar au și aceste temperamentale ieșiri în decor farmecul și expresivitatea lor, ele amplificând, de regulă, plăcerea lecturii.

Ca atitudine, Dumitru Constantinescu este un filo-român bine temperat de rațiune și luciditate. Nu intră intempestiv în fibrilație patriotică vizavi de virtuțile mioritismului și de glorioasă istorie națională, dar face urât foarte când cineva le eludează, le târăște în ridicol (chipurile, demitizant) sau doar comite glume nesărate pe seama lor. Într-un articol nuanțat și judicios despre limitata reprezentativitate etnică a personajelor lui Caragiale, de exemplu, ne întâmpină o reacție de-a dreptul virulentă la adresa condiției civice a autorului **Scrisorii pierdute**. Războindu-se cu cei cărora „*li s-ar lungi fața dacă li s-ar spune despre Rică Venturiano că a luptat la Plevna – acolo unde, în cazul că nu a luptat el, sigur că a luptat altul ca el*”, Dumitru Constantinescu scrie sever: „*Războiul de independență nu a înregistrat numele lui Caragiale la rubrica eroi, ci escroci. Cuvîntul o fi tare, dar numai în raport cu faptul că lumea românească l-a îndulcit de dragul marelui scriitor până la a-i reduce înțelesul la acela al unei oarecari găinării. Când Caragiale a scos celebra ediție de ziar ce anunța, aiurea, căderea Plevnei, când întindea mâna ca să mai și încaseze bani pe ea, bani de care măcar n-a avut inspirația să se descotorosească dându-le destinația unei*

opere filantropice, poate prin alte colțuri de lume el era fugărit bine și risca să fie agățat de primul felinar. Era o știre falsă, pusă în circulație când la Plevna moartea mușca încrâncenată din armata română”.

Dumitru Constantinescu se simte acasă și se mișcă lejer în primul rând în perimetrul cultural-literar unde identifică esențiale probleme nevalgice pe care le pune în discuție cu aplomb și pertință, formulând evaluări și verdicte care stau în picioare. Dar și atunci când depășește hotarele formației filologice, aventurându-se pe terenuri străine, cum ar fi, să spunem, istoria (care se dovedește nu un hobby pasager, ci un foarte serios obiect de reflecție), rezultatele pot fi apreciabile. Am în vedere studiul „*Războiul germano-român de la Stalingrad*” (pentru că este mai mult decât un eseu, este un studiu în toată puterea cuvântului dedicat unei pagini mai puțin cunoscute din istoria celei de a II-a conflagrații mondiale) bazat pe documente de circulație restrânsă, dar revelatoare și semnificative în dramatismul lor auster pentru un subiect sensibil din perspectiva corectitudinii politice.

Birje și generali și **Marșul prin porumb** mă fac să regret odată în plus comportamentul capricios (ca să nu spun neglijent) al autorului față de vocația sa scriitoricească. <<

O NEDREPTATE ISTORICĂ

Este opera lui Caragiale biblia păgână a imaginarului identitar românesc în varianta sa preponderent negativă, așa cum consideră mulți dintre comentatorii de ieri și de azi ai scriitorului? Judecând după indicele de frecvență ridicat al raportărilor peiorative la lumea lui Nenea Iancu la care recurge largă majoritate a contemporanilor noștri în discursul public, dar și în conversația curentă s-ar putea spune că da. „*Asta e ca-n Caragiale*”, „*vorba lui Caragiale*”, „*cum bine zis-a Caragiale*” sunt doar câteva dintre uzualele formule introductive la comparații cu sens dirimant sau măcar ironic: uite, domnule, în ce hal am ajuns, vai de capul nostru!...

Că e vai de capul și de restul anatomiei noastre etnice este greu de contestat. Mai fragilă mi se pare convingerea cvasiunanimă că halul în care am ajuns dobândește un plus de relevanță prin analogie cu lumea lui Caragiale văzută ca expresie a negativității generalizate, ca nivel-limită al decăderii, al derizivității în plan politic, moral, instituțional etc. Cu alte cuvinte, chestiunea care mă preocupă pe mine este următoarea: atunci când în fața unor realități ridicole sau condamnabile ale prezentului exclamăm dezolați: e tot atât de rău ori chiar mai rău ca-n Caragiale emitem un verdict adevărat sau fals? Sunt două lucruri de discutat aici.

Primul vizează adecvarea (sau, mă rog, inadecvarea) recursului la comparații între România prezentului și caragialiana României a sfârșitului de secol nouăsprezece. Oricât ar părea de paradoxal, impulsul așezării lor în paralel este cu totul legitim, pentru că România zilelor noastre, în plin proces de integrare continentală, se află, istoric vorbind, în exact aceeași ipostază cu România din vremea lui Caragiale. Le sunt comune: recenta despărțire de trecut și brevilismul etapei de tranziție parcurse (Cațavencu vorbește îndreptățit, deși oximoronic despre „*trecutul unui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de abia ieșit din...*”), presiunea unui model occidental ce se cere însușit și asimilat ca un *modus vivendi* al modernității (Europa, cea „*cu ochii ațintiți asupra noastră*”, cum avertizează Farfuridi), imperativul edificării unei arhitecturi instituționale noi, desprinderea din inerția unor tradiții și cutume expirate și metabolizarea altor practici politico-

sociale, adoptarea unei filozofii pragmatice și lucrative, dublate de o gândire pozitivă, constructivă, orientată spre viitor, obligația aderării la un set de valori uitate – responsabilitate, eficiență, cultul lucrului bine făcut, seriozitate, abnegație profesională – în fine, dar nu în ultimul rând, reformarea morală a societății în condițiile unei similare tranzitivități spre democrație și progres. Ajunși în acest punct, sunt silit să mă autocitez: „*Pentru cei care jubilează constatând ce monstru premonitoriu a fost Caragiale și cât de genial a anticipat el, cu mai mult de un secol în urmă, realități proprii României de azi am o veste proastă: ba, n-a anticipat nimic! Mecanismele de funcționare ale democrației liberale (în exercițiu și atunci, și acum) sunt aceleași, dintotdeauna și pretudindeni, după cum aceleași sunt și problemele cu care s-au confruntat și se confruntă cetățenii acestui tip de societate. Și chiar cetățenii înșiși sunt cam la fel! Când scria undeva că alegerile din toate țările democratice ale lumii seamănă perfect cu alegerile din O scrisoare pierdută, Alexandru Paleologu nu se juca formulând paradoxuri ieftine*” (**Dicționar subiectiv al personajelor lui I.L. Caragiale [A-Z]**, ediție definitivă, Cartea Românească, 2009, pag. 294-295).

Propensiunea spre analogii între două lumi izomorfe în esența lor este, așadar, pe de-a întregul justificată. Nejustificată mi se pare maniera de relaționare condescendentă a prezentului (superior, mie-mi spui!) cu acest trecut identificat ca reper de rușinoasă inferioritate. Și iată de ce.

Concepția herderiană privind progresul ca legitate obiectivă a derulării istoriei este amendabilă, simplul fapt că un segment temporal succede altuia neconferindu-i mecanic primului un ascendent calitativ asupra celui de-al doilea. Altfel spus, posterioritatea nu este, *ipso facto*, benefică, iar recentul nu devansează neapărat un stadiu istoric anterior cu fizionomie apropiată. Ba, uneori, dimpotrivă.

La nivel macrosocial, specifică umanității caragialiene îi este, de pildă, propensiunea spre o condiție superioară, chiar și atunci când ea îmbracă haina snobismului sau pe aceea a asimilării de forme fără fond. Personajele din mult hulita mahala a autorului **Noptii furtunoase**, la fel ca și reprezentanții provinciei politice din **Scrisoarea pierdută**

privesc mereu spre Centru unde încearcă să parvină prin emancipare, asemenea domnișoarei Nastasia de mai târziu. Zița citește romane la modă, vorbește franțuzește și merge la teatru dornică să-și depășească prin mariaj condiția de locatară în strada Catilina numărul 9; Cațavencu se visează ales în parlamentul național; lui Rică Venturiano i se prezice o fulminantă carieră („*Hei! lasă-l că ajunge el dipotat curând-curând... – Cum combate el, poate să ajungă și ministru...*”); Tipătescu putea deveni oricând „*director la București*”; **Comitetul Ţentral** este instanța supremă și speranța întru dreptate a lui Farfuridi; Amicul X se vrea un apropiat al corifeilor politici ai neamului; Sevastița Stănescu, născută Vasilescu evadează periodic din provincialii Văleni venind „*des la București*”; Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu, Lache și Mache, Mița Baston și mulți alții își părăsesc locurile de baștină frisonați de mirajul Capitalei ș.a.m.d. Pentru toți Centrul este *target*-ul, destinația, idealul. El îi inspiră, de la el împrumută, pe el îl visează, către el aspiră, pe el îl imită cu mai multă sau mai puțină aplicație.

Din contra, lumea noastră cea de toate zilele și nopțile – furtunoase au ba – pare a-și fi inversat dramatic polii existențiali. Asistăm la o uluitoare și continuă mahalagizare a Centrului copleșit de un incontinent transfer de mediocritate și de periferisme jenante, extrase din *underground*-ul ierarhiei sociale și politice. Acum, Centrul nu mai este identificat cu sumă a virtuților neamului și nici nu mai reprezintă alternativa aurorală a unui univers uman în tranziție. Mai rău: aici își află sediul chintesența degradării, corupției, rețelilor moravuri, decerebrării intelectuale, comportamentului grobian și instinctelor primare pe care prejudecățile din noi le plasează inerțial în zonele de jos ale marginalității. Idealul nu mai pare a fi atingerea de către margine a sferei de elită a Centrului, ci tot mai profunda cufundare a acestuia din urmă în meschinărie, promiscuitate și mizerie, în insalubritate etică și dejecție a limbajului.

Percepând în continuare lumea lui Caragiale ca spațiu referențial derizoriu în raport cu prezentul comitem mai mult decât o eroare: o nedreptate istorică. <<

VIAȚA CA LITERATURĂ

Folia clasamentelor

CONSTANTIN STAN

Pe tot parcursul unui an, dar mai ales în finalul său, se pornește o goană nebună după clasamente. Nu cred că rămâne ceva neierarhizat. De la cele mai mari scandaluri la cele mai frumoase funduri, de la cel mai bine plătit (actor, sportiv etc.) la cea mai sexy femeie (cel mai sexy bărbat), de la cel mai bun sportiv la cea mai trăsnită idee, totul se pune într-o ordine care produce bucurii, frustrări, idoli, glorie de-o clipă sau eternizând clipa. Toate se supun aceleiași reguli: aleatoriu, toate au aceeași consecință - efemeritatea. Dar lumea continuă să fie înnebunită după clasamente.

Uneori, clasamentele se întocmesc pe baza unor criterii cantitative: încasări, număr de spectatori sau de cititori, performanțe cuantificabile (număr de goluri marcate, metri săriți în lungime sau înălțime). Dar, chiar și acestea au doza lor de relativism și ne arată că deseori comparăm măgarii cu merele. Cum poți compara un record realizat în urmă cu câteva decenii cu unul realizat în zilele noastre? Calităților umane li s-au adăugat tehnici și tehnologii care au făcut posibilă performanța de-acum. Sau cum poți compara vânzările din urmă cu o jumătate de secol cu cele din această eră a globalismului? În aceste cazuri, clasamentele ne pot vorbi despre o anume dezvoltare a ramurii respective, invitându-ne automat la întrebări privind viitorul: până unde se poate ajunge. La astfel de întrebări răspund adesea oamenii de știință prin simulări pe calculator, prin calculări ale parametrilor calitativi și cantitativi, prin studii de piață. Mă fascinează și mă îngoasează, pe rând sau simultan, cercetările astea științifice. Mă fascinează prin doza lor de optimism și de încredere în capacitatea umană de a se autodepăși, mă aruncă în panică, pentru că întrevăd în ele și un vârful care, la un moment dat, nu va mai putea fi depășit. Mă gândesc atunci dacă omenirea va avea înțelepciunea să accepte că există o limită în toate și se va împăca reîntorcându-se la cele obișnuite, nemaifiind obsedată să își depășească propriile limite. Hiperbolizez un pic doar: probabil că pragul absolut al vânzărilor de carte se va atinge când toți locuitorii planetei vor achiziționa un volum abia apărut. Nici nu va conta că unii sunt sugari, că alții nu știu să citească! Sunt 6, 7, 10 miliarde de oameni pe planeta asta, vinde, domnule, 6, 7 sau 10 miliarde de exemplare! Bun, le vinde și atinge un prag absolut. Ce urmează după aceea? Ai calculat greșit și ți-a mai rămas un exemplar? Cu i-l vinzi? Cel mai probabil, îl vei pune într-o navetă cosmică și vei porni cu el prin spațiu să îți extinzi piața de carte pe la marțieni, saturnieni, venusieni sau alți amatori de lecturi pământești. Dacă și acest record va fi depășit, succesul va fi, în primul rând, al tehnologiei care a putut mări piața de carte și abia mai apoi al autorului!

Ce ne facem însă cu clasamentul care confundă percepția colectivă cu valoarea în absolut (dacă ea va putea fi vreodată cuantificată)? Onest ar fi să atragem atenția asupra publicului care a stabilit că X sau Y sunt cei mai... dintre, evident, cei mai... Un ziar se lăuda în urmă cu ceva vreme că este preferatul românilor în proporție de 76 sau 78%, nu mai contează cifra exactă. Numai că sondajul fusese realizat de o revistă, aparținătoare aceluiași trust, cam cu același profil. Așadar, corect, rezultatul trebuia citit în felul următor: 76 sau 78% din cititorii revistei X preferă ziarul Y. Alteori, nuanțele sunt mai subtile: când în structura respondenților ai 28% cu studii primare (până în și cu opt clase), 27% cu treapta întâi de liceu sau o școală profesională și doar 11% cu studii universitare, poți spune că topul reprezentiv al opțiunii unui public care percepe într-un anume fel valoarea. Cei 11 la sută nici nu știu de ce mai sunt luați în sondaje, pentru că ei, matematic, nu și-ar putea impune niciodată preferințele și preferații. Institutele de sondaje nu au stabilit aleatoriu proporția respondenților: asta este configurația României. Atunci, însă, inițiatorii unor astfel de clasamente, dacă ar fi onești, ar trebui să spună verde în față: astea sunt preferințele românilor, astea sunt valorile publicului românesc din acest moment, așa percep românii valorile, nicidecum să ni le prezinte ca pe topuri ale elitelor. Una este popularitatea, alta este valoarea, una este percepția valorii, alta este valoarea în sine.

Și mai delicată sau mai bulversantă chiar și pentru un cunoscător al domeniului este ierarhizarea de autor, așadar, una care așază subiectivitatea în aprecierea calității de după câteva perdele de catifea obiective. Au apărut cinci, șase istorii ale literaturii române în ultima vreme. Nu interesează că unele pornesc de la origini, altele sunt istorii parțiale. Vom suprapune numai părțile comune, adică ale literaturii contemporane. Ce se găsește într-una nu se află în alta, ierarhiile nu prea coincid sau nu se prea pupă unele cu altele. Fiecare are propria listă de valori. Un cititor care vrea să își facă o părere ar trebui să le aibă în casă pe toate. Asta ar însemna vreo 7-8.000 de pagini (format mare!) și vreo douăzeci de kilograme de carte, dacă nu ceva mai mult. Dacă ajustăm puțin, dacă le punem de acord în cei câțiva autori cu care toate sunt de acord, tot am avea o istorie a literaturii române de vreo cinci mii de pagini și vreo 15 kilograme. Ar fi, să zicem, o istorie completă, dar ce ne facem cu judecățile de valoare? Pe ele cum le compatilizăm? Facem un clasament! Asta e soluția!

Să nu mai (tot) construim!

BOGDAN GHIU

Într-o pagină atinsă, mitologic aproape, de geniu sau de revelația spontană, de „atacul” neașteptat, oracular, al cine știe cărei științe secrete, dintr-o cărțuie (conferință) intitulată **Derrida, un egiptean**, Peter Sloterdijk scrie:

„«Egiptean» este predicatul comun tuturor construcțiilor care pot fi deconstruite – cu excepția celei mai egiptene dintre toate structurile, piramida. Piramida traversează neclintită timpurile, pentru că de la bun început a fost construită conform aspectului pe care l-ar căpăta după ce s-ar prăbuși” (**Derrida, un Égyptien**, trad. Olivier Mannoni, Maren Sell Éditeurs, 2006, p. 36).

Construcția cea mai rezistentă, arhetipul indestructibilității este, așadar, construcția care include (preîntâmpină, simulează, dezarmează) deconstrucția, ruina, dezastrul: a construi în formă de ruină, de inform. A de-construi, adică a construi indestructibil. Construcția mimează tactic ruina, iar a construi în felul acesta înseamnă a deconstrui, a construi deconstructiv, invulnerabil, *preventiv*: a preîntâmpina.

În zazen (buddhismul zen), se spune „tehnic”, corpul ia forma activă, afirmativă, agresivă chiar, de luptă, deloc „nirvanică” (în sensul fals ideologic-european de „stingere”), de piramidă. Corpul-piramidă, care împinge *proptindu-se* cu pieptul, genunchii și fruntea, trimite la piramida ca o construcție-meditație, ca o construcție în rugăciune: la atac în sânul construcției, coloană vie a templului cosmic, construcție-stâlp între, împotriva, inter-mediind continuum-ul, indistinctul cosmic, pământ-cer, orice construcție este construcție de pământ, ca element intermediar, insular.

Deconstrucția a fost manifestarea istorică, inevitabil temporală, în *succesiune* (posterioră, ulterioară), a unei nevoi de *simultaneitate*, deci de pre-întâmpinare. Deconstrucția a acționat inevitabil după, iar a înțelege deconstrucția după deconstrucție înseamnă a o practica, etic, ca ne-construcție, ca in-construcție.

Am putea numi deconstrucția, ceea ce trebuie să devină azi, după deconstrucție, deconstrucția, o etică piramidală. Noi – adică, în numele nostru, arhitectura, filozofia –, au reținut și au privilegiat din piramidal latura superficial masiv monumentală. Latura de ruină, de deconstrucție în construcția însăși, a rămas ignorată, secretă, ocultată de falsele mistere ale unei tradiții publice, afectat „esoterice”. Secretul construcției a fost formulat istoric, adică în temporalitate, în *succesiune*, impropriu arhitectural deci, non-arhitectural, inevitabil după, ca *deconstrucție*. Propriu arhitectural vorbind, adică post-succesiv, post-temporal, spațial, deconstrucția, temporal formulată, devine ne-construcție sau, mai exact, in-construcție: in-creație, creație „spiritualizată”, dat fiind că practică ca in-creație, derivând din increatul pus, astfel, la lucru.

Filozofia, artă temporal-discursivă, a perceput-formulat acest secret, acest principiu general *tactic*, adică *pragmatic*, în *succesiune*. Deconstrucția opera inevitabil, discursivă, logocentrică fiind, după, ca o fiică mai responsabilă, supraviețuitoare a holocaustului destrucției heideggeriene. Deconstrucția intervenea după. Deconstrucția „distrugea” deja-construitul.

Arhitectural, azi, după deconstrucție, noi nu mai avem, etic, de „distrus” *pasiv, resentimentar, negativ, non-afirmativ*, adică în *ulterioritate*, ci de *preîntâmpinat*, formulând un *nou pragmatism*. Simptom deloc întâmplător, dar nu îndeajuns, încă, înțeles în epocalitatea lui, al Bienalei de la Veneția din 2008, arhitectura simte nevoia să se de-realizeze, să se elibereze de ea însăși, de propriul ei construit, să se auto-„distrugă” precarizându-se pozitiv și precarizând, astfel, de-negativizând noțiunea centrală, azi, de precaritate, printr-o apropiere de artă: construcții în efigie, dar efigii la scara 1/1, viața în machetă la scara 1/1, in-construcția ca preîntâmpinare „egiptean”-

deconstructivă a definitivului, ca includere și alianță tactică, adică pragmatică, cu ruina, cu distrugerea.

Așa cum politica nu are neapărat nevoie, nu trece, nu depinde, ca instrument, de stat, nici arhitectura nu are nevoie, nu înseamnă obligatoriu construcție.

Nu mai contează cum (frumos/urât etc.), ci dacă (când, unde, pentru cine, ce) se construiește.

Asemenea „Idiotului” arhetipal al lui Melville, Bartleby, arhitectii ar trebui să înceapă, poate, și ei să-și spună: „Aș prefera să nu” construiesc. Să NU mai construiască în orice condiții, indiferent de condiții, pentru simplul motiv că (non-)peisajul construit este la rândul lui condiționant, ne condiționează.

„Peisajele tactice” sunt ceea ce rezultă pozitiv din non-acțiunea arhitectonică, din in-construcția in-arhitecturii. Printr-o răsturnare epocală, am intrat în epoca pozitivării și a activizării tuturor „teologiilor negative” relevante, abisal, în cascadă, de deconstrucție.

Suprema înțelepciune și măiestrie arhitecturală este non-acțiunea sau acțiunea responsabilă, condiționată, a arhitecturii. Inconstrucția înseamnă construcție, înseamnă a produce prin a lăsa să fie, iar această non-acțiune produce la fel de mult și la fel de pozitiv ca și acțiunea propriu-zisă.

Să nu mai construim! Arhitectura, ca micro-interval construit, una cu lumea însăși, nu mai contează. Totul e deja construit și deja supra-afectează, apasă. Construim în *In-construim*. Arhitectură restrânsă, adică meta-formă, regăsirea formei, arhitectura limitată, arhitectura ca autolimitare morală, politică, pragul, zidul dincolo de care poate începe jocul arhitecturii. Re-arhitecturalizare a arhitecturii din afara ei, de acolo de unde contează: arhitectura contează prin transcendențele ei, prin transcendențele pe care le creează, arhitectura e creatoare de transcendențe. Dar arhitectura e depășită, manifestă, în continuare, dar adaptat epocii, o transcendență care nu este ea însăși.

Și tocmai de aceea trebuie să se restrângă: peisajul tactic este tocmai ceea ce rămâne, ceea ce arhitectura trebuie să aleagă să lase pe dinafară, efect pozitiv al non-intervenției ei luminate, ca interval public de interacțiune semiopragmatică a oamenilor, ca dez-afectare, ca non-afectare reteritorializantă a spațiului în care oamenii să mai poată să se avertizeze cognitiv unii pe alții, construindu-și precar, adaptat, *din mers*, acțiunile.

Tactic, peisajul este ceea ce scapă strategiei, „planului”, care de mult ține de o altfel de arhitectură, de o supra-non-arhitectură (aceea a puterii, și ea, deja, cu totul alta, altfel), și ceea ce trebuie să „scape”, dar nu prin neglijență sau prin uitare, ci ca gest pozitiv conștient, moral produs, al arhitecturii înseși, prin non-acțiune, printr-o politică de in-acțiune sau de restrângere, de limitare, de autoîngrădire a arhitecturii înseși, dacă vrea să redevină suverană măcar peste ceea ce face, peste propria lume, altfel spus, peste Lumea însăși, ca atare.

Arhitectura a rămas ultima artă netrecută prin morală (este preluată, etic, deja de artă) și ultima putere nereformată, pur decorativă. Arhitectura a rămas ultima artă de putere. Strategic, pentru a se recuceri pe sine, ar fi ca ea să redea peisajele tacticilor omului, să lase să se refacă omul-peisaj, peisajul omului. Să se abțină – pozitiv, luminos, afirmativ – să mai (supra-)construiască.

În afara arhitecturii, dincolo de ea, de, orice-ar face, zidurile ei (verticale sau orizontale), *peisajul*.

Nu de asta simte ea nevoia să vorbească, să se justifice? Există ceva mai vorbăreț, astăzi, decât arhitectura? Politica, poate. Nu întâmplător!

ÎN TRE REVIZUIRE ȘI FIXARE (IV)

În anii din urmă, atunci când, izbutind să ne eliberăm de tirania comunistă, am crezut că societatea românească a scăpat de urmele acesteia, iată că am ajuns să constatăm altceva și să continuăm a face recriminări printre mai puțin necunoscutele motive de bucurie. Pentru scriitori și pentru cei care urmăresc mersul literaturii fără specială pregătire, dar nu o dată cu luciditate, e clar că firea omenească urmează și în acest domeniu un proces pe care marxștii l-ar numi dialectic: pe de o parte, salută noul și schimbările petrecute, iar pe de alta, ar vrea ca ele să nu le afecteze ceea ce ei au apucat și selectat din trecutul lor evident consumat.

Nu e zi de la Dumnezeu și nu e publicație din cele mai diverse părți ale Țării Românești sau din aria ce-i cuprinde pe toți ce cunosc limba română în care să nu se facă simțită această aparentă contradicție; eu, indiferent de rezultate și de improprietatea expresiei le consider pe toate benefice, punând în lumină largul liberalism al societății în care ne aflăm, pe urmele sau alături de „Europa”. Dreptul de a exagera, de a greși, de a nega sau minimaliza este recunoscut în civilizațiile mai vechi, de care ne apropiem și noi, indiferent de șocul resimțit de cei mai conservatori.

Am luat, așadar, în discuție articolul de certă importanță al domnului Mircea Micu, **Remember Marin Preda, în Luceafărul de dimineață** și, deși l-am criticat în multe părți, i-am recunoscut meritul de a fi descifrat cel mai bine unele particularități esențiale ale unui scriitor despre care s-a scris totuși mult, dar având acum o cotă nelămurită, în sensibilă scădere. (În fond, și domnul N. Manolescu în *Istoria* sa critică îi recunoaște foarte puține merite, dar se ocupă de ansamblul operei și vieții, pe foarte multe pagini, obligat de situația pe care Preda a avut-o într-o perioadă dată de timp – și asta mi-a servit mie să recunosc încă o dată deosebirea dintre critică și istorie literară.)

Oricum, exagerările trebuie semnalate și blamate, chiar dacă sunt comise de personalități de marcă, ba poate mai ales în acest ultim și mai rar caz.

Voi alege ca model de negativism un eseu critic de certă atracție, iscălit de domnul Mihai Zamfir, care pare a-și întări prin el o acțiune de revizuire ciudată prin radicalismul ei și neașteptată, cu care ne surprinsese și **Iluziile literaturii române** de domnul E. Negrici, un adevărat scandal în sfera universitară și academică; e vorba de o repunere în discuție a personalității lui C. Dobrogeanu-Gherea, un nume important pentru istoria literaturii, dar și a culturii politice românești (eu zic: de interes mai larg, european), dar care nu mai e citit azi aproape de nimeni. Așadar, diferența dintre situație și valoare îl apropie de mulți alți scriitori sau oameni de gândire și e de luat ca atare.

Acest om care a poposit din Rusia țarilor în țara noastră pentru a-și găsi un refugiu a fost o personalitate cu totul străină de tipul românesc de intelectual; a fost un aderent marxist, ceea ce-l deosebea de socialiștii noștri, care înghesbaseră un partid mai mult ca o variantă de bonjurism întârziat; nici poporanismul lui Stere nu l-a putut atrage și nici nu s-a aliat cu el, mai aproape a fost de radicaliștii fraților Nădejde.

Cel care a semnat o vreme și Ioan Gherea a fost un autodidact cu lecturi întinse, cu informații în mai multe limbi, cu acces la disputa de idei pe plan european modern.

La revista **Contemporanul**, numită așa după **Sovremnik-ul** lui Dobroliubov, cred, el a dat o variantă originală acțiunii sale, dar, după un timp, a văzut (fără a o recunoaște) că marxismul nu se potrivea în țări coplesitor agrariene, care nu desăvârșiseră revoluția numită de socialiști „burgheză”. Ca și Rusia țarilor, în cele două Principate abia unite într-un stat cu fațadă europeană, o elită civilizatoare și pro-europenistă domina, conducea și, dacă yrem, „exploata” o populație atașată agriculturii, în mare proporție analfabetă. Pe scurt, el a devenit un analist al agrarianismului din noua sa patrie ceea ce e un titlu contrar marxismului, dar unde el a dat contribuția sa analitică botezată de el „științifică” cea mai de seamă **Neoiobăgia** (1910, reeditată în 1921), în toiul disputelor în jurul marii reforme agrare.

Numai că, prin această pretenție științifică, el a intrat pe linia uneia din fraudele cele mai pline de urmări ale marxștilor care au fost niște vizionari, niște profeți, niște idealști, uneori animați de bune intenții, dar în nici un caz niște oameni de știință – cu Marx în frunte.

Domnul Mihai Zamfir îi impută lui Gherea acest păcat, dar atitudinea acestuia se explică prin orientarea generală a veacului, mai ales a vremii sale, spre știință, care urma să rezolve toate problemele oamenilor și ale societății. E trecerea de la raționalismul de derivație newtoniană la credința că problemele practice ale omului comun se pot rezolva prin dezvoltarea industriei, așadar a tehnicii, care nu trebuie totuși

De aici tonul apodictic, convingerile neclintite, disprețul pentru alte direcții de gândire, nesocotirea celor mai stridente contradicții între teorie și practică, intoleranța așa de ciudată la un om atât de blând, de binevoitor, cu figură și comportare de apostol, simpatizat, de aceea, chiar de adversarii săi, de la N. Iorga la Gala Galaction și chiar la T. Maiorescu și B.P. Hasdeu.

Numai că știința ascultă de alte legi, ea e mult mai dubitativă, diversă, respectuoasă față de ipoteză și atentă la verificarea prin rezultate. (De fapt, marea revoluție în conștiința europeană n-a fost inițiată de socialiștii germani sau francezi, dar nici de nebuloșii și radicalii ruși, și cu atât mai puțin de „înaintașii” englezi, ci de Darwin, care însă a elaborat o teorie în biologie cu rezultate contradictorii, dar stupefiante, și care a dat naștere rasismului, cea mai notabilă consecință a sa pe planul vieții sociale și al ideologiei.)

O teorie „materialistă”, așadar, și atee, aplicată la oameni ca fiind animale, la problemele lor de viață, de fiecare zi, depășind raționalismul abstract de sorginte newtoniană, aducând soluții în perspectiva unui viitor ce se confirmă. Pe vremea lui Gherea, în țările occidentale, omenirea a scăpat de foamete, s-a hrănit mai bine, și-a prelungit durata vieții. Chiar cei mai nevoiași vedeau că din direcția lui Darwin și Malthus se întrevea nu fericirea ipotetică a socialiștilor, ci prin roadele științelor naturii, ale biologiei îndeosebi, explozia pe care a produs-o Pasteur fiind adevărata revoluție, cu efecte până azi. Iar înlocuirea cărbunelui cu alte combustibile a produs o nouă schimbare radicală prin dezvoltarea hiperbolică a mașinismului, de care au profitat și metafizicienii junimiști și rivalii lor, marxștii gheriști.

Față de toate acestea, marxștii radicali au răspuns cu o altă escrocherie de mare anvergură: confiscarea ideii de revoluție (care a încetat de a mai fi ceea ce era la origine, cu vreo câteva secole înainte) și și-au atașat-o cu nerușinare de întreaga lor acțiune, trambiițând-o cu efecte în masele populare în toate părțile Lumii. Dar cei care au apucat sau chiar au trăit în timpul marxismului considerat în teorie și într-o formulă statală știu foarte bine că nu a existat un regim mai reacționar, mai steril în noutatea științifică și să se fi impus mai greu inteligențelor obtuze ale celor care ar fi trebuit să-l producă sau măcar să-l asimileze rapid. Nici o mare invenție tehnică n-a venit din imperiul comunist de peste un miliard de oameni, așa că de pomină au rămas eforturile „savanților” și teoreticienilor marxști de a combate atât teoriile lui Einstein, cât și întreaga revoluție a ciberneticii. Alte ipoteze de răsunet, precum psihanaliza sau structuralismul, au fost combătute cu furie ca niște adevărate crime.

S-a văzut încă de pe când mai trăia Engels că evoluționismul cu expresia lui politică, reformismul, ajunge să cucerească și să „adoarmă” conștiințele muncitorilor industriali care au descoperit în sindicalism (începând cu trade-unionismul englez) nu o soluție, dar o foarte profitabilă și generală ameliorare a situației lor; prin muncă onestă și fără tulburări, în colaborare cu patronii care urmăreau scopul progresist al rentabilizării, mai ales prin aplicarea noilor invenții (care depășeau cu mult nivelul inteligenței „celor de jos”), ei au ajuns la o bunăstare de neînchipuit, despre care sofistica marxistă pretindea că e o formă de exploatare mai gravă decât a sclavilor din Antichitate!

Gherea nu e chiar așa de vinovat că a venit adus de valul unei orientări care-și zicea, prin fraudă, „științifică”: era un curent al vremii până și în politica culturală, cu efecte chiar și la noi benefice; a fost o contraparte la idealismul maioreșcian, într-un fel (prin faptul că el a fost un critic al valorilor junimiste), un continuator de alt stil al lui Maiorescu. El a explicat uneori stângaci sau impropriu pe un Caragiale, Eminescu, Coșbuc sau Vlahuță, prin prisma determinismului social, mai apropiat de Taine decât de Marx (cum a arătat de mult E. Lovinescu) și a fost mai ales un stăruitor analist de opere, ceea ce-i recunoaște și estetul G. Călinescu în câteva pagini mult depreciative din *Istoria*... să, unde pentru a-l salva, i se recunosc doar merite de om cumsecade.

„Revizuirea” domnului Mihai Zamfir ține seama de coordonatele istorice și le precizează cu argumentele valabile bine întemeiate – dar cred că eseuul său nu e totuși gândit în perspectiva elaborării unei întregi istorii, ceea ce a făcut domnul N. Manolescu în recenta sa *Istorie critică*, unde situația criticului marxist, născător de discuții, dar și al unor linii de cercetare noi se cereau altfel semnalate. Nimeni (să zicem) nu-l mai citește pe Gherea, dar foarte mulți l-au citit chiar sub regimuri politice ostile.

Cât privește zdrobirea sa de către Maiorescu printr-un mic fragment din **Contraziceri?** (1892), ea nu poate fi pusă în contul paginilor sale cele mai glorioase; eu chiar l-aș trece printre cele care-i dezvăluie tocmai insuficiențele. Mentonul

junimist nu-i răspunde plenar sau în punctele esențiale, ci într-unul foarte vulnerabil, în spirit avocățesc. Mai grav, încă, el nu o face sub proprie semnătură, ci regizează o campanie de exterminare prin ciraci: M. Dragomirescu, P.P. Negulescu, G. Bogdan (ulterior Duică) și S. Mehedinți, dar și D. Evolceanu, marea speranță a criticii junimiste, au fost puși la contribuție împotriva lui Gherea, dar mai ales a orientării sale, cu un efect disproporționat față de așteptări. (De la Roma, Duiliu Zamfirescu, un adevărat maioreșcian, făcea apeluri disperate către mentorul junimist de a lua pe seama sa bătaia care s-a sfârșit în coadă de pește, de fapt stingându-se din alte cauze, cele mai neprevăzute.)

Critica lui Gherea și-a pierdut treptat actualitatea nu doar pentru că el însuși a părăsit-o, ci pentru că situația literaturii române după 1900 s-a schimbat considerabil; au apărut o sumă mai ales de poeți care, continuând firul influenței franceze, peste capul **Junimii**, au însemnat zorile modernismului, considerat pe atunci sub egida simbolismului. Și faptul că majoritatea lor au avut contacte cu Macedonski și chiar i-au frecventat cenaclul nu înseamnă că au fost determinați de acesta, ci a fost o legătură de connaturalitate între un I. Minulescu sau I. Pillat, un Bacovia și un Ion Theo, ei continuând o linie, dar nu cea a lui Eminescu, Vlahuță, eventual P. Cerna.

Lenta dispariție a gherismului a decurs din ceea ce unui contemporan așa de atent și cu privirea așa de pătrunzătoare ca Maiorescu n-ar fi trebuit să-i scape: că, între timp, trecuse o generație, două, apăruse un public cult mult mai numeros decât prevăzuse el, cu alte gusturi și altă educație estetică, din care se desprinseseră câțiva poeți, dramaturgi și chiar esești reprezentativi, dar el nu a tras firește concluzii, a rămas ca un fenomen anacronic și critica discipolilor săi imediați se resimte și ea de aceasta.

Pentru naționaliștii cei mai obtuzi de atunci, Gherea era un intrus, un străin, un aventurier care tulburase opinia publică vreme inadmisibil de îndelungată; în conformitate cu evoluționismul așa de lent al **Junimii**, el, ca și barocul H. Sanielevici, celălalt marxist cu al său **Curent nou**, însemnau o formă periculoasă fără fond, de fapt, și Gherea, ca și extravagantul marxist, cu acțiunea lui paralelă, dovedind primatul ideii și, deci, al ideologicului asupra „necesităților” unei societăți, infirmând poziția maioreșciană.

Toată literatura apărută în jurul lui 1900 contrazice cele afirmate de conservatori despre progres, chiar și optimismul abstract al lui Maiorescu, cel care nu nega categoric în felul unui Carp, dar mai ales Th. Rosetti, dar îl presupunea într-un viitor foarte îndepărtat. În fond, și ei erau niște ideologi, ca și marxștii, dar nu-și spuneau așa; erau niște oameni „de principii”, la care intelectul și cultura stăteau pe un plan mult superior experienței practice, chiar dacă, apucând vârstele cele mai înaintate printre contemporani, au avut ocazia să vadă imensa diferență dintre România în timpul Primului Război Mondial și provinciile turcești în care se născuseră și care nu figura până târziu pe hărțile Europei.

Principatele dunărene (mai puțin Moldova de dincolo de Prut) au trăit de pe la începutul secolului XIX (1820) într-o continuă și treptată schimbare în bine, pe care eu, în eseurile mele risipite mai ales după 1990, le-am numit „o revoluție cu repetiție”, căci a fost un progres cu același sens, condus de o elită socială și intelectuală de extremă inteligență și abilitate, din care n-au lipsit nici ecleziaștii, de la „dascălii” atât de vizibili la preoții de mir și până la capii bisericii. Or, marxștii de la noi și de pretutindeni și-au însușit prin fraudă ideea de revoluție, cum făcuseră și cu știința, dar Gherea a fost mult mai discret cu prima, deoarece prea văzuse că e contrazisă la noi de realitățile efective. (O altă însușire echivalentă a marxștilor a fost aceea de a se intitula „partid”, când formula lor de existență, scopurile lor și metodele de luptă erau ale unei organizații totalitare, „partid” fiind o expresie a admiterii pluralității, mai cu seamă a democrației de tip burghez.)

Gherea a părăsit literatura, dar nu și ideologia; rolul lui cultural a rămas eminent și tocmai *Istoria* trebuie să-i recunoască.

...De fapt, ca și Maiorescu, așa cum face în ambele cazuri G. Călinescu în marea sa *Istorie* (din 1941), dar nu și mult mai severul N. Manolescu șase decenii mai târziu, cu Gherea, care, să nu uităm, a însemnat chiar pe plan european-mondial o noutate prin aplicațiile sale la literatură. Dar, deși aventura lui în mica și agrara Românie a însemnat un moment de criză a marxismului, el nu s-a dezis de la aceasta și, în numele lui, a osândit Revoluția bolșevică în ultima sa declarație publică, rostită cu limbă de moarte. El s-a afirmat atunci ca un marxist ortodox, unul din primii din lume care au pus un diagnostic just vorbind dinlăuntru. *Istoria* tragică pe care am trăit-o și noi l-a confirmat pe deplin.

Dumitru Radu POPESCU

MOARTEA ACTORULUI

FLORINA:(schimbă apa din vaza în care se află câțiva trandafiri. Soneria, la intrare. Bucuroasă, Florina aproape aleargă, în vârful picioarelor, să deschidă ușa. Soneria insistă) Vin!... Vin!... (deschide ușa) Dumneata?!

BALABAN: Am văzut lumina aprinsă și-am vrut să te salut!... (zâmbind) Deranjez?!

FLORINA:Nu...

BALABAN: E cineva... înăuntru?!...

FLORINA:Nu... Poștește!... Așteptam... pe cineva...

BALABAN: Nu pe mine!...

FLORINA:Pe Pompiliu Iordache...

BALABAN: A, da!... Prietenul meu...

FLORINA:(surâzând)... aproximativ!

BALABAN: Nu... Prietenul meu de-o viață! Ne-am înțeles... meseria la... circ! El jongla!... Pot să iau loc?... (Florina îi face semn că da) Da... (nu se așează pe scaun) Mersi!... Jongla, măsluia... lucrurile... Magician! Făcea obiectele să dispară, da, da, numai moartea nu a fost în stare – și nici acum nu e în stare! – s-o facă să dispară!... Avea un număr trăsnet: „Bufonul și Moartea“... Voia să... umple scena cu un fum alburii, prin care Femeia bătrână – Moartea, să... moară!... Nu reușea decât s-o facă nevăzută... Ca, în finalul numărului, ea să apară zâmbind cu toată gura ei plină de dinți stricați... Era ceva... oribil!

FLORINA:Oribilul... îngrozea spectatorii, dar îi făcea și să râdă!... Mai ales... Când o bătea el – Bufonul! – pe Cumnata Moarte pe burtă și-o întreba: „Tot nu te-ai săturat, mătușă?“

BALABAN: L-ai văzut... la circ!?... Asta a fost acum... 2000 de ani, soro! (surâzând) Succese de doi bani, de circ, trecătoare!... Ei, nu prea trecătoare, dacă acum, când el are!... Câți ani are, soro? Ei, trecem!... Da, doar că și în teatru – minune! – el transforma spectatorii în ce voia el să fie, ca să aibă succes: în niște turme de aplaudaci fericiți!

FLORINA:Nu-l iubesti!...

BALABAN: Nu-l înghit!... Dar nici el nu mă înghite... Suntem chit! Când m-a decorat președintele Băsescu... Ordinul de Cavaler, cunoști!... Da, Iordache a recitat unor cunoscuți „Bismarqeurii de falsă marcă“... Eminescu, nu?... (recită, surâzând)

„Excelenta, beizadeaua

Cu mândrie poartă steaua

Ce cu stimă v-a fost dată

C-a putut a fi licheaua

Ce la rus ș-apeleat capul

Și la turc a-aprins luleaua“...

(surâde, în timp ce la ușă se aude soneria: bing-bang!)

Ci în loc de streangul care

Se cădea, i-au dat cordeaua...

(Florina deschide ușa)

'Nalte țări e-onoare mare

Decorația și iordaua“

POMPILIU IORDACHE: (intrând) Domnul Balaban!... Ce surpriză plăcută!...

FLORINA:Era în trecere... I-am spus că vă așteptam să... repetăm piesa...

BALABAN: Chiar dacă nu mi-ar fi spus, măcar atâta știu și eu că actrițele mereu repetă... piesa...

FLORINA:E vorba de piesa „Moartea lui Moise“...

BALABAN: O, da... „Moartea lui Moise și moartea lui Iuda“... Două piese... în una singură, două vieți... exemplare... (surâzând) Ce piese jucăm noi, mereu?... Aceleași piese – de când e lumea: despre golani și sfinți, despre eroi și târfe, despre sacrificiu pentru țară – oh, oh! – și despre bătăliile date pentru binele personal!...

POMPILIU: Mă așteaptă taxiul!... Am zis să mă aștepte... Poate nu erai acasă...

BALABAN: Rămâi, plec eu!... Eu n-o să repet... piesa!...

POMPILIU: Revin peste o jumătate de oră, o oră... Trebuie să-l aștept la gară pe un... prieten!... A fost înrolat în Legiunea Străină!...

BALABAN: Lasă-l, se descurcă el! Zău, e un pretext pueril... ca să pleci!...

FLORINA:Vă fac un ceai!... (dispare în bucătărie)

BALABAN: Un ceai de tei, Florina, fierbinte!... (lui Pompiliu) Mă trata cu ceai fierbinte, spunându-mi că inima mea e rece – un sloi de gheață într-o galaxie de ger!... Dar inima ei cum e?... (surâde) Nu m-a convins niciodată că e fierbinte, pe scenă, vreau să spun – dar în pat, da, da!... Cu ea – în brațe, desigur! – toate stelele se aprind, bade!... Și galaxia noastră răcoroasă se umple de lumină, bade! Mă ascuți? Natura memoriei tale – sunt sigur! – o să-mi înregistreze trăncănelile, chiar fără voia ta!... Da, ea, cu absușda lumină a lumânării – istoria!... (râde reținut) Are niște teorioare și... metafore riscante, de fostă centuristă de mahala, dar în relațiile cu bărbații nu se teme de... inconștiențe!... O femeie pe care o poți iubi pe părți, sărind dintr-o parte în alta... Da, te poți desfăta cu ea pe sărite... Pe felii! Da, sigur, e o fată fermecătoare... Farmecele ei însă nu duc nicăieri!... Nici la producerea unor... prunțuți, care să te lege de ea prin pensie alimentară, nici la tragedii... N-o să se sinucidă niciodată, ca Julieta, pentru o iubire pierdută!... (apare Florina cu trei căni de ceai pe o tavă) Te laudam!

FLORINA:Sunt sigură!... Căci – tu, cunoști problema, Balabane! – niciodată n-am putut să-mi satisfac poftele sexuale fără măcar un strop de iubire! (lui Pompiliu) Bei două guri de ceai – și pleci!... Da, cele mai mari actrițe sunt cele care știu să mimeze orgasmul!...

BALABAN: (lui Pompiliu) Ți-am spus că are teoriile ei personale?... (Florinei) Spune-i și chestia aia cu menirea actorului!... (Florina îl privește rece și reintră în bucătărie) Cică rolul actorului e... naiv: să-i pedepsească pe proști, pe hoți – și să-i aline pe cei cu inima curată și pe nevoiași!... (spre ușa de la bucătărie) Închide televizorul, scumpo, că uruie noii politrucci de-mi sparg timpanele!...

FLORINA:(revine cu o cană de ceai în mână) Am aflat de la televizor c-a apărut un fel de carte!... „500“... E vorba despre cei 500 de miliardari români care dețin o treime din averea României!... Mă întristează!... Ar trebui ca numărul lor să scadă!... Au prea puțin pământ... în ceruri!... Da, dacă am împărți cerul României în trei, o treime ar fi al celor 500 de miliardari! Restul din cei 22 de milioane de românași ar putea să-și ia fiecare o bucată din cele două treimi de cer ce le-a mai rămas!... Cine poate spune precis câți kilometri pătrați are cerul României? După ce-o să aflăm... o să ne dăm seama câte hectare de cer, sau hâlci de cer, le va reveni celor 500 inși geniali ai României!... Și vom putea spune și câte... hectare de cer le-a mai rămas proștilor! Adică nouă! (lui Balaban) Sau tu nu ești prost!... Da, chiar, ție ce bucată de cer ți se cuvine?... Am auzit că Dorinel Ionuț Sărăcilă are 7800 de hectare de pământ!... Iar bietul Niculiță Fărămiță are 1603 case!... Astora li se cuvin locuri mai mari în cimitire!... Nu?...

POMPILIU: (lasă cana pe tavă și o șterge pe ușa de la intrare) Revin!...

BALABAN: El nu se-amestecă în chestiuni politice!...

FLORINA:N-a fost în niciun partid, n-a fost nici lider de sindicat, a refuzat orice formă de putere și de umilință...

BALABAN: Credea – și mai crede și azi! – în nulitatea idealurilor oamenilor!... Avea... Puterea Artei, vreau să spun... Știi când m-am certat eu ultima oară cu acest mușonache? Când a vrut să monteze „Întoarcerea tatălui risipitor“ într-un cimitir, care să devină un fel de bălci, de piață publică, unde să se pupe, înfrății, lacrimând, toți cei ce l-au trimis la moarte pe cel așteptat în sicriu!... Care își risipise zilele pentru averea și gloria lor, într-un război caraghios, de peste mări și țări... Caraghios, pentru ei! Da, un cimitir – și în locul unei tragedii, o farsă! O varză! Pompiliu e și el o... varză! Să-l aștepte, într-un cimitir – iar maroc pe Godot-izbăvitorul, cum ți s-ar părea? Dumnezeu – o farsă, un mort-Dumnezeu, așteptat de niște caraghioși! L-am concediat!... Pe Iordache! M-a dat în judecată – și prin pilele unor juriști-maneliști m-a doborât!...

FLORINA:Astămpără-te, să nu faci infarct, aici, și doctorii și procurorii să spună că eu, cu mușchii și hormonii mei ți l-am provocat!...

BALABAN: Eu sunt un moș Bozdrângă, da?... Actorache!... Iar tu te-ai îndrăgostit de gloria mea!... Cândva!... Și eu n-am avut atâta minte... să te trimit la plimbare! Doamne, ce prostie, să mă... îfund, eu – cândva! – îndrăgostit până la urmă, în... vârsta tragică a adolescenței Florina!... Actori împuțiți, nu vă mai îndrăgostiți de juncane! Te-am învățat toate... dedulcirile sexuale, măgarul de mine! Hormonii!... Și instinctele... erotice au explodat – nebunește! – în tine, făcându-ți pulbere adolescența!...

FLORINA:Vai, minoră fiind, am ajuns o târfuleană cu experiență majoră!

BALABAN: Și eu... din stăpânul inelelor – și al tău! – am ajuns sclavul tău caraghios! M-am făcut de bășcălie, iartă-mă!

FLORINA:Nu mi-am dat seama când n-am mai respirat... cu tine... același aer! Când respir aerul cu alții, sunt cu gândul la tine, Moș Bozdrângă!

BALABAN: Vai, vai, vai, tu ești manelista inimii mele de gheață!... Și cât de mult te-am iubit!... Încă din acel Octombrie, când ne-am cunoscut la Piatra Neamț, sub Pietricica!... Octombrie, Buncărelul! Luna când turmele trec spre locurile de iarnă! Liceistele și studentele... oferă actorilor niște înmiresmate servicii – clipe romantice de amor, care le scot pe ele din suferința adolescenței!...

FLORINA:Ce mi-ai spus la poalele Pietricicăi?

BALABAN: Ce?...

FLORINA:(imitându-l pe Balaban cel de la poalele Pietricicăi, îi cade în genunchi) Brumărelul, iubire, vine cu brume, cu trecerea aerului spre iarnă...

BALABAN: (cu umor) Începe să brumărească!

FLORINA:Se strâng strugurii, legumele... Vine ziua de Sân-Medru, sau Sâmedru, după Moșii de toamnă – când se pomenește morții!

BALABAN: Văleu!

FLORINA:Când se-mpart oale la moși!... Se aprind focuri, se strigă

„Hai la Focul de Sâmedru

C-a tăiat popa iedul

Și dă de mâncat la toți

Ca să aibă și cei morți“...

BALABAN: Se aprind lumânări pentru copiii nenumiți, adică pentru cei... lepădați...

FLORINA:(ridicându-se în picioare) Ei, așa, cu vorbe-n dungă, cu momele, m-ai pus în pat, mișele!... Și apoi, încă elevă fiind, m-ai distribuit în Ofelia, domnule Balaban! Da, aveam părul lung, ondulat!... Arătam ca o proastă, gata să înnebunesc din iubire! Ceea ce, în realitate, nu era cazul cu mine! În inocența Ofeliei!... În scena când e pusă de tatăl ei să-l ispitească pe Hamlet, fără ca ea să-și dea seama de ce fusese trimisă cu

adevărat înaintea Prințului – faptul că Hamlet nu recunoaște scrisorile pe care i le trimisese, ba mai mult, în criza sa ca de isterie o trimite la mănăstire, e un semn că Prințul și-a pierdut mințile!... E prima dată când... nebunia apare în castelul de la Esinor!

BALABAN: Mă duc să fac un duș, Ofelia!

FLORINA:Așa mi-ai spus când m-ai adus la tine în hogoac, după spectacol... Du-te!

BALABAN: Am transpirat, e vară!...

FLORINA:Du-te... (Balaban intră în baie, lăsând ușa întredeschisă) Da, Ofelia a crezut că iubitul ei și-a pierdut mințile din pricina preafrumoaselor și preaiubitelor cărți pe care le-a citit! Așa mi-a spus regizorul, care juca și rolul Prințului... Polonius voia să-i demonstreze regelui Claudius că Hamlet și-a pierdut mințile din iubire pentru Ofelia...

BALABAN: Scumpo, nu vrei să mă dai cu săpun pe spate?... Ca altădată, scumpo! Da, știu, Claudius nu... rezonează la... opinia majordomului... Hai, vino!...

FLORINA:Ofelia însă pare sigură că nebunia Prințului vine din... lectura cărților!

BALABAN: Așa ți-a spus Pompiliu, regizorul... Hai, el a plecat ca să nu mai vină înapoi!...

FLORINA:Pompiliu mi-a mai spus că în acest... punct... am putea face o paranteză: sminteala lui Alonso Quijote – dragul Don Quijote! – chiar de la cărți se trage!...

BALABAN: Norocul meu e că nu citesc, soro, cărți!... Decât cărțile cu popi și așa!... Hai, vino, vino!...

FLORINA:Prințul nu acceptă viața așa cum vor să i-o arate Polonius și regele!... Dar nu caută adevărul în cărți, ca să descopere ceea ce pare imposibil, ca fratele să-șiucidă fratele, pentru a deveni rege și stăpân peste patul Gertrudei...

BALABAN: (apare în pragul ușii în halatul de baie al Florinei) Da, scumpo, Prințul caută adevărul și frumosul în viață... Asta e nebunia lui, alta decât a Spaniolului... (soneria, la intrare) Vai, n-o fi cumva nevastă-mea!... (se închide în baie) Nu m-ai văzut!...

FLORINA:Imbracă-te!... N-o fi doamna Balaban!...

BALABAN: Doar n-o fi popa – cu Boboteaza!

FLORINA:(soneria) Deschide... (se îndreaptă spre ușa de la intrare. Deschide) A, domnul Pompiliu Iordache!... Pofțiți!...

POMPILIU: Văd că te bucuri foarte tare!...

FLORINA:Da... (tare) E domnul Pompiliu, prietenul dumneavoastră!...

POMPILIU: (văzându-l pe Balaban apărând în ușa de la baie – în halat) Vai, Balabane!...

BALABAN: Ce-ai pățit!...

POMPILIU: Te-am văzut așa... Vă rog să mă scuzați... (dar Florina parcă nu-l aude – și intră în bucătărie. Lui Balaban) Parcă ești cam trist!...

BALABAN: Da... Un coleg de liceu... s-a sinucis!

POMPILIU: Vai, avea vreo boală?...

BALABAN: La creier?... Nu, era sănătos tun! Dar i se părea că îmbătrânise prea tare și-și pierduse...

POMPILIU: Ce?!...

BALABAN: Forța...

POMPILIU: Forța?!...

BALABAN: Forța de seducție adolescentină!...

POMPILIU: Cum îl chema?...

BALABAN: Pantelimon...

POMPILIU: Nu-mi aduc aminte de el...

FLORINA:(venind din bucătărie cu o oală cu sarmale) Nu-l am pe lista mea!...

BALABAN: Era un bărbat generos... Mereu își oferea dragostea... Și le... le dezvăluia adolescenților fermecătoarele mistere ale sexualității... Conducea o Fundație de ocrotire a inocenței!...

FLORINA:Dumnezeu să-l ierte... (arată ce-a adus) Sarmale!... Merge un sprîț? Merge?... (intră în bucătărie)

POMPILIU: Să mă spăl pe mâini... (intră în baie)

BALABAN: (în ușa de la bucătărie) Pantelimon... nu există! Trebuia să-i spun ceva... Conversația e mama politeții!...

FLORINA:(vine cu sticla cu vin) Halatul!... Dă-l jos!...

BALABAN: E în baie... specimenul!... (Pompiliu iese din baie) Scuzați!... (intră în baie)

FLORINA:Erai formidabil în Hamlet!... Asta vorbeam cu Balaban!...

POMPILIU: Desigur!... Despre Hamlet, nu despre Pante limon!... Pantelimon nu există – e o glumă veche... a actorilor prinși meditând în... halate de damă!...

FLORINA:(toamnă vin în pahare) Da, îi spuneam lui Balaban ce mi-ai spus atunci... Că Hamlet... (apare Balaban, din baie încheindu-și nasturii de la cămașă)... da, pune față în față iraționalitatea lumii ieșite din țâțâni cu dorița de... claritate a Stafie rigăi Hamlet! (lui Balaban) Asta-ți spuneam...

BALABAN: Da...

FLORINA:Hamlet pune în cumpănă întrebarea sa – A sau a nu fi? – cu tăcerea lumii!

BALABAN: Desigur... (ciocnește paharul cu Pompiliu)

FLORINA:(ciocnește paharul cu Pompiliu, apoi ciocnește paharul cu Balaban) Drept pentru care, în final, vine răspunsul. ce vrea să spună că după atâtea întrebări... și după atâtea crimoribile – restul e tăcere! (pune sarmale în farfurii) Crimele pus la cale de Claudius imită haosul... Totul e... pentru a desființa orice ordine rațională...

Piesa se dedică lui Dumitru Constantin

POMPILIU IORDACHE

BALABAN: (mâncând sarmale) Desigur!...

POMPILIU: N-am fost la gară, am fost până la sediul noului teatru particular „Dionisos”... M-au scos din rolul pe care l-am visat în ultima vreme!... Au zis că sunt bătrân, expirat!... Măine o să mă plângă cu lacrimi de sânge! Aiurea, o să vrea să arate cât prețuiesc ei Arta adevărată!... Cât de sensibili sunt ei!... Poimăine o să mă uite cu desăvârșire, ca pe George Constantin, Mihăilescu-Brâila, Cozorici, Amza Pelea, Leopoldina Bălănuță...

BALABAN: Să te duci la... „Dionisos” și să-ți revendici rolul! Să-ți asumi, adică, un fel de destin potrivit, bade! Dar ce rol voiai să joci?

POMPILIU: Rolul unui... mort. Al unui ias condamnat la moarte, care știe că nu mai are nici o scăpare!

BALABAN: Aha!... Dionisos... care e beția, farmecul vieții!... Mortul... tău, ca și Ciobănelul, din „Miorița”... Jucai în vreo nuntă... închipuită?... Vreo... existență metafizică, bade, care pentru tine era o... o realitate?... (Florinei) Nu, nu, pentru dușmanii Păcurărașului moartea lui era o realitate... Îi înțeleg pe cei de la „Dionisos”, pe tine nu te înțeleg!... Nu îți cont de cererea pieței!... Găsește și tu o piesă mai legată de zilele noastre!... Uite, ceva cu țigani!... Dinică și Moraru nu simt nici o jenă să joace într-un serial cu țigani!... Banul e, vorba ta, religia lui Iuda, cel mai genial apostol!... Nu mă ascultă, plec... Pa! Bine, nici eu nu ți-am acceptat la teatru nostru... de stat, piesa... Mă înjuri?

POMPILIU: Da...

BALABAN: Dă-mi voie să-ți spun că e o tâmpenie... să joci rolul unui mort! Ce să faci acolo, bade, în pământul în care vrei să te retragi? O să simți fluturii cum se așează pe pământ, pe pălăriile miresei? Să te întâlnești cu personajele pe care le-ai interpretat? Cu Hamlet, Isus?... Dacă acolo regele Lear e chiar mort-copt? La fel Don Quijote... și toți inșii pe care i-ai intrupat?... Dacă o să dai de o singură făptură vie, șoarecele ce trăiește în biserica din cimitir și mănâncă anafură și colaci? Și ce-o să faci când te vei întâlni cu toți actorii morți, cu Leopoldina Bălănuță, Ionescu-Gion, Raluca Zamfirescu, Fiscuteanu, Leahu, Dina Cocea, Mercus, Mihăilescu-Brâila?... O să puneți în scenă, sub pământ, poate chiar piesa „Moartea actorului Pompiliu Iordache”? Să vă ia naiba! (iese trântind ușa)

FLORINA: Nu e ce-ai crezut!... I-a fost cald, a făcut un duș... Atât!

POMPILIU: Desigur!

FLORINA: Dacă... eram și eu în baie... (pune vin în pahare. Ciocnește paharele) Și știam c-o să... revii... Să nu-ți faci o părere proastă despre mine!...

POMPILIU: Nici vorbă!...

FLORINA: (surâzând) Chiar când intru singură în baie am părere bună despre mine!...

POMPILIU: Adică?...?

FLORINA: Dacă intru cu cineva sub duș am o părere și mai bună despre mine! Hai, vino, vei avea prilejul să vezi o frumusețe desăvârșită!... (surâzând, deschide ușa de la baie) N-ai nici o obligație!... N-o să-ți cer să te-nșori cu mine, ca să-ți moștenesc locuința!... Nu te jena, nu încerc să găsec vreo splendoare în trupul vreunui bătrân!... Dar tu nu ești bătrân!

POMPILIU: Eu sunt un moșneguț!

FLORINA: Sting lumina în baie...

POMPILIU: Florina...

FLORINA: Nu te mai alinta, n-ai venit la mine să repetăm o piesă cu personaje biblice!

POMPILIU: Ba da!

FLORINA: Mă crezi proastă? Nu vrei să mănânci niște cârnăciori?... Nu-mi place să mă culc cu un actor flămând! Hai, îmi place să fiu adorată... goală!

POMPILIU: Doar n-o să mă bați dacă nu intru cu tine în baie?

FLORINA: O, Doamne, am crezut, când mi-ai călcat pragul prima oară, că l-am apucat pe Dumnezeu de picior! Marele Iordache, Dumnezeul Iordache mi-a adus un coșuleț cu struguri și s-a așezat cu mine la masă! Parcă amușisem de fericire! Parcă mă aflam într-un nor ce-ăta, într-un nor al timpului, înmiresmat!... Iar maestrul nu-mi știa nici măcar culoarea ochilor!

POMPILIU: Îmi uitasem ochelarii în mașină... dacă ți-am spus că ai ochi albaștri!

FLORINA: Am ochi verzi!

POMPILIU: Ei, așa cum apăruși pe plajă, după spectacolul de la „Neptun”...

FLORINA:... sub lumina blânelor stele!...

POMPILIU:... da, părcăi o statuie de sarc... splendidă...

FLORINA: Albastră! O splendidă femeie nesărută! Ce ți-a spus Balaban?... „Uite-o pe Florina! Ea și-a descoperit pe malul mării de pe întinsul litoral femininitatea – intrând într-o stare extatică!” El m-a pasat... maestrului Iordache!

POMPILIU: Nu-i adevărat!...

FLORINA: A zis, l-am auzit: „Florina își exprimă frustrarea dorința carnală... Îi place – apoi! – să mănânce o ciorbă de burtă! Și-o ia de la început... cu șirul întâlnirilor ei esențiale cu tine!... Are o vitalitate neostoită!”

POMPILIU: Așa a zis Balaban?!

FLORINA: Da, ca să scape de mine! Și a mai zis că... „Florinei nu-i place să vorbească în timpul problemei!... Ea iubeste... realitatea subînțeleasă!”

POMPILIU: Așa a zis, măgarul?!

FLORINA: Fix așa! „Pentru ea iubirea este o experiență prezentată în termeni autentici!”...

POMPILIU: Adică?...?

FLORINA: (imitându-l parcă și mai caricatural pe Balaban) „Adică înjură de mamă... dacă nu e mulțumită!”...

POMPILIU: Înțeleg...

FLORINA: (aproape cu vocea lui Balaban) „Nu-i plac băfele... și tot ce este urât de istoric... Și nu-i plac toți cei care nu fac dragoste Marțea – spunând că Marțea sunt trei ceasuri rele! Da, dar dacă ai sânge în instalație, nu contează cele trei ceasuri rele – doar ziua e întreagă, nu stă în cele 3 ceasuri rele, mai ai la dispoziție 21 de ceasuri bune!” (veselă) Hai, nu mai sta pe gânduri, intră în rânduri!...

POMPILIU: Eu am crezut că mă inviți la tine ca să repetăm piesa despre... Moise și Iuda...

FLORINA: Eu am crezut că vii la mine ca bărbat!

POMPILIU: Dorința ce mă cuprinde – ca să fiu sincer! – e... îmbolnăvită de teamă: dacă boșorogul din mine nu va mai fi la... înălțime?! Ceea ce este aproape sută la sută posibil!...

FLORINA: Poate vrei să spui probabil!... (îl mângâie pe frunte) Hai, te ajut eu, bade! (surâzând) N-ai luat Viagra?

POMPILIU: Am spus, în glumă, că iau, dar n-am luat niciodată...

FLORINA: Lângă o femeie să nu spui niciodată niciodată!

POMPILIU: Nu vreau să mă fac de râs – cu Viagra cu tot!

FLORINA: Încercarea moarte n-are!... Repetăm – până izbutim!... Nu mă iubești deloc?!

POMPILIU: Mă mulțumesc să te iubesc așa... privindu-te, ca pe o fantasmă!...

FLORINA: Te iubesc, genialule...

POMPILIU: Probabil pentru talentul meu actoricesc!... Dar una e una și alta e alta...

FLORINA: Dumnezeu...zeii... ți-au dat... un geniu actoricesc nemuritor!...

POMPILIU: A mai fost un caz!...

FLORINA: La Galați?!

POMPILIU: O, nu, în Grecia de altădată!... Unul, da... a dobândit nemurirea, dar nu și tinerețea!... Repetăm?... Zău, nu mă umili!... Mai ales că uneori inventăm... geniu al altora... Și nu-i mai vedem paloarea, sudoarea rea, tremurul mâinilor, neputința... Sunt bătrân, Florina...

FLORINA: Te alinți, vrei să te bag cu forța în pat?...

POMPILIU: Cunoașterea propriei slăbiciuni este trivială! Și e groaznic să încerc... să te iau în brațe când știi cum se va sfârși totul – cu un fâs!

FLORINA: Curaj, bade!

POMPILIU: Mai bine să repetăm piesa pentru care m-ai invitat la tine... „Moartea lui Moise și moartea lui Iuda”... Vezi, ciudat, Moise știa dinainte că va muri!... Asta înseamnă că Dumnezeu i-a dictat toate cele cinci cărți, de la începutul Bibliei, în care se afla și... moartea lui Moise!

FLORINA: Moise își povestește propria moarte! E o scenă cumplită!

POMPILIU: E o scenă... senină, zic eu. Mai dificil e cu Iuda!... Poate că trădarea lui Isus și-ar fi pierdut orice sens – dacă Iuda ar fi știut că o să se spânzure!... N-a știut! Sau crezi că sfârșitul lui Iuda, în streang, e așa, un semn, o lecție pentru viitor, un fel de a pângări... infinitul?... S-au poate... l-au spânzurat?...

FLORINA: Cine?

POMPILIU: Apostolii!... Sau cei care i-au dat banii, ca să nu-i trădeze și pe ei?...

FLORINA: Sau el... ars de steaua neagră în care simțea că intră, bade, și-a sfâșiat ultima lumină sfântă din el, pentru a se cunoaște pe sine?... El... sau altcineva, cine-l alunga din propria sa viață, bade?

POMPILIU: Autorul piesei nu ne spune precis!... Dar pe mine cine mă alungă din... anii mei?... Aud?... Totuși, draga mea, aș vrea să aflu din vreme dacă am murit sau ba!... Ca să nu mă fac de bășcălie!

FLORINA: Cu sfânta asta nebunie neghioabă... sigur o să mi se facă milă de tine și am să te chem în dulcele meu pat! Hai, maestre, fă-mă celebră, dă-ți ultima suflare lângă sânii mei dalbi! Sau nu-mi spui mie ce-mi spui?... Matala interpretezi ultimele replici ale lui Iuda, înainte de a se spânzura? Pe cine-ai trădat?... Pe mine, pe matală?... Nu fă cu mine pe Iuda, că nu scapi de gura mea dulce, bade!

POMPILIU: Parcă-ai fi o oglindă de gheață! Mă uit în ochii tăi și mă îngrozesc cât de prost pot să fiu!

FLORINA: Pentru că Iuda e trist? Pentru că apostolii sunt atât de naivi, încât fără Isus se văd ca o turmă clandestină tânjind să intre în Paradis!? Poți trăi, Iuda, și fără prietenia apostolilor, dar fără arginți nu se poate trăi! Asta e Biblia lui Iuda?! Nu vrei să-i mai vezi pe acești speriați lingușitori, trădători care vor fi numiți apostoli credincioși, datorită singurătății tale? Actori, martiri, revoluționari ai credinței... ăștia o să te lungeze cu invidia și ura lor!... Doar tu, Iuda, cu puterea necruțătoare a minții tale conștiente de puterea ei ai avut curajul să cobori în tine – în ceea ce, peste sute de ani, un bărbos vienez va numi subconștient!... (moare de râs, aruncând peste dormeză foile ce le luase de pe un dulăpior) Hai să fim serioși, maestre! Dacă mintea dumitale se uită acum în subconștientul matală ce vede? Mă vede pe mine? Nu poate?... Simți... vezi... că-ți fățâie fundul c-aș putea să nu te mai încălzesc la sânul meu cel dulce!...

Ce ură există între impulsurile tale... subconștiente, bade, și teama, răceala... conștientă care te oprește să îndrăznești să pui laba pe posteriorul meu, ca să nu riști să te faci de baftă – dacă te voi arunca pe ușă afară! Mintea ta e atât de scârbită de... simțurile tale obscure, care uită că ești boșorogea... (îl mângâie pe frunte) Mint? Vreau să te enervez, să te excit cu vulgaritatea mea... orală?... Bine, repetăm... Moartea lui Moise! Ce cutremurare, ce nori de fum, ce lumini... ce fenomene fizice... groaznice... se petrec pe muntele Sinai – nu pe muntele lui Venus, bade! – înainte de... vorbirea dintre Dumnezeu și Moise! Trebuie să-mi bătaie fundul de frică și inima să-mi palpitate de bucurie că voi auzi Cuvintele Domnului! Moise era o femeie, bade! Cum să joc această scenă, maestre?... „Muntele Sinai fumega tot, că Se pogorâse Dumnezeu pe el în foc; și se ridica de pe el fum, ca fumul dintr-un cuptor, și tot muntele se cutremura puternic. De asemenea și sunetul trâmbiței se auzea din ce în ce mai tare...” (manevrează o casetă, oprind sunetele etc.) Nu trâmbițele, sunetele, nu!... Ci Slava Domnului va încununa vorbirea lui Moise cu Dumnezeu... Cum să joc aceste clipe de har, eu, Moise, maestre?... „Slava Domnului s-a pogorât pe Muntele Sinai și l-a acoperit norul șase zile, iar în ziua a șaptea a strigat Domnul pe Moise din mijlocul norului... Chipul Slavei Domnului de pe vârful muntelui era în ochii fiilor lui Israel, ca un foc mistuitor...” (pauză scurtă) Sărută-mă! A, te gândești și la ziua a șaptea, a Facerii, când Domnul s-a odihnit?... Nu?... Bine, sărută-mă, ca să simți dulceața gurii mele!... Hai, uită că joci rolul lui Iuda, și eu uit că sunt Moise!... (râde) Vezi, pe muntele Sinai Dumnezeu nu e o vrajă!... Moise vede norul de foc, vede lumina, aude glasul Domnului!... Credința lui Moise nu e o vrajă, nu e ceva imposibil!... Nu e ceva abstract!... Nici iubirea mea față de matală nu e ceva abstract, absurd, imposibil... (surâde) Te pipăi și strig: „Exiști!” Hai, îndrăznește... Eu sunt... o halcă de carne, iar matală ești... ești ceva real, nu fantasma unei târfule!... (Pompiliu se ridică de pe scaun și parcă vrea s-o tulsească pe ușa de la intrare) Stai!... Hai, pipăie, bade... înmiresmata explozie a sânilor mei!

POMPILIU: Ce humăr ai, Florino!...

FLORINA: Ca un pendul... magic... vei bate dintr-o parte în alta a inclului meu dulce, ca dintre răsăritul și apusul soarelui vei bate... Ca din adâncul timpului spre spuma clipei de azi... Și mă vei străpunge și cunoaște ca pe ursita ce ți s-a dat... Ca să simți tot ce este văzut și mai ales nevăzut... Raiul de Răsărit în Raiul de Apus, Raiul de Nord și Raiul de Sud... Raiul câinelui, raiul biblicii, raiul iasomieii... Cu zeul fericirii, mädularul!...

POMPILIU: Vrei să devii penibilă?...

FLORINA: Nu, eu din suflet!...

POMPILIU: Nu-mi mai freca urechile!...

FLORINA: Crezi că-ți fac vrăji?...

POMPILIU: Nu, ai humor, te distrezi!...

FLORINA: Nu!... Să nu spui că sunt o... centuristă!... Ți-a zis Balaban că la mine vei... întâlni o lipsă de... pudibonderie, o sinceritate... modernă, hormonală?!

POMPILIU: Nu te mai juca!...

FLORINA: Nu mă joc!...

POMPILIU: Draga mea, degeaba o să-mi întind... hoitul de moșneguț peste tine, n-o să-ți pot stinge focul din sânge...

FLORINA: Bine spus... focul!...

POMPILIU: Mädularul meu... sec mai mult o să te enerveze, zău!

FLORINA: Măcar limba ta o să-mi mai potolească fierbințelile... Hai, fă-mă să dau în clocot... Măcar înjură-mă! Spune-mi iapă, nu sta înlemnit, ca un ciot, bade! Vacă, vacă, vaca Europa!... Ți-e frică de neputința anilor tăi, spune!... Păi de asta te-am chemat la mine, ca să te vindec!

POMPILIU: (surâzând) Da, ca să întineresc!

FLORINA: Eu să fiu zeita tinereții, bade! Hai, intră în rolul tău de armăsar zeiesc...

POMPILIU: Gata cu glumele, gata cu joaca, plec... Dragă, lângă izvorul... cu apă vie mă cutremură setea... Și nu pot nimic!... Degeaba mă prinzi de mână, degeaba mă mângâi pe ceafă și-mi săruți sfârșul urechilor melc reci!... Sângele meu parcă e atins de otrava... rece... a anilor... bătrâni, Florina – și nu te poate feri în niciun fel, Florino! Neputința mea mă sperie și mă umple de milă față de mine, Florino! Simt cum mă chircesc, da, cum mă... micesc – și numai glasul rămâne din mine, ca dintr-un greier... Cri-cri!

FLORINA: Mă iei la mișto, bade?

POMPILIU: Scumpo, plec... zău... Mărul cel dulce, scumpo, placa mea dentară mă oprește să-l gust! Ce stare cumplită: să ai totul și să n-ai nimic!... Să fii degeaba viu, dacă nu ești bărbat – și ești cu semnul zămislior cocoșat de neputință, adormit, parcă atins de somnul cel de veci!

FLORINA: Eu am crezut că vii la mine ca bărbat!...

POMPILIU: Eu am crezut că mă inviți să repetăm piesa despre!... (iese pe ușa de la intrare)

FLORINA: Doamne, ce jale, a murit carnea în el, a murit sângele în el!... Dragul meu Pompiliu Iordache a fost... alungat din el, din sângele lui, din memoria lui... Să te ia dracul, maestre, mi-ai stricat noaptea!...

— Fragment —

(Din volumul *Epistola către Englezi* în curs de apariție la Editura Scrisul românesc)

Sorin LUCACI

S-a născut în București în 1970, din părinți ardeleni (originari din satele dintre Jibou și Zalău). A absolvit în 1989 Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia” din București și, după câteva încercări eșuate de a intra la Facultatea de Istorie a Universității București, s-a înscris la Facultatea de Psihologie, absolvită în 1994.

A activat în cadrul Cenaclului Săgetătorul din București, condus de profesorul Tudor Oprea, înainte de 1989, și o foarte scurtă perioadă la Cenaclul Litere, la începutul anilor '90.

ÎN REST NU E DECÂT CORPUL MEU TRAVERSÂND O IMENSĂ PATĂ DE CERNEALĂ

în vacanța de vară
petrecută undeva între dealurile rozalii din vată de zahăr am descoperit
tot felul de femei în paginile cărților
citite și necitite
femeia răsfățată tolănită
pe urechea elefantului de plus
gemea de plăcere
femeia pisică
femeia vulpe
femeia furnică
femeia tigră
devastând păduri de nesomn și de greață
femeia portavion învâluind în fiecare dimineață orașul
în panglici de gheață multicolore
totul e verosimil totul e posibil acum aici în această cameră
rustică
unde stăteam liniștiți ascultând
piciorușul de lemn al contrabasului prăfuit
bătând ritmic tac tac tac tac în podeaua casei cu șobolani
plămâni memoriei pudrați cu scandaluri mărunte
mărunte

într-o dimineață ploioasă dumnezeu și-a vărsat sămânța
în căruța fermierului
și tubercului jovial au răsărit prin coviltir ca o fărâdele
disprețul față de credința cultivatorului de pepeni
nu ajută la nimic pe aceste meleaguri
așa că nu te îngrijora
într-un târziu vei avea lumea la picioarele tale,
îmi spuse amicul din copilărie
cu femeile tale descoperite prin cărți
întinse pe covoaie uriașe persane
în rest nu e decât corpul meu putred
traversând o imensă pată de cerneală

MATILDA

matilda este o fată dulce
(vă spun asta din proprie experiență restul e ficțiune)
cu buze mari cămoase nesiliconate
cu un decolteu lejer mai ales vara dar promițător de tandru
matilda are părul negru lung și ondulat
(câteodată folosește ondulatorul din dotare)
știe să facă o delicioasă supă de vișine
și în fiecare seară mă lasă să mă strecur
în așternutul ei voluptuos
ca într-o sală de cinema unde rulează filme
din anii 60
mirosind a clătite cu carne și sparanghel
matilda e cea mai dulce femeie din lume
are ochii verzi are rochia roșie cu buline albe
și săndăluțe cu dantelă
matilda mă iubește constant
și eu o iubesc în fiecare seară
când intru în așternutul ei vaporos
ca într-o benzinărie cu iz erotic

CÂND LUCRURILE O IAU RAZNA

când lucrurile o iau razna din neglijența stupidă a unei zile
(pentru că până și o banală zi poate greși)
asemănarea dintre pisica maidaneză și mieunatul
pervers al străzii
e o pură întâmplare sau mai mult decât o simplă coincidență
asemănarea dintre copilul cu fața tumefiată
adunând toate resturile
copilăriei într-un rucsac slinos și demiurgul
gogoșilor pudrate
dintre gospodina bulgăroaică din stăruț
și soferul turc mehmet de pe long vehicle

ține mai mult de detalii și mai puțin de puterea deciziei
ține mai mult de capacitatea de a înțelege oamenii
și toanele lor
și mai puțin de starea vremii
și numele iubitei rayna velkova tatuat pe gât
e un semn de recunoaștere universală
e un semn în care credem cu toată convingerea
pentru că de la un timp văd lucruri pe jumătate goale lucruri
despuiate
pentru că plenitudinea îmi provoacă greață
mă face să-mi lovesc căpățâna mahmură
de pragul de sus al zilei

când voi putea voi mai scrie poeme de dragoste calofile
cu stiloul chinezesc dăruit de tata la a șaptesprezecea
aniversare
acum în orișice caz nu prea am chef să te invoc iubito
bestia blondă din parcuri jubilează într-un arsenal de rostiri
aș putea să-mi întorc privirea spre tine dar n-o fac
nu prea-mi stă în fire
așa că te las să pleci
să pozezi marilor case de modă pe frigul ăsta
importat cu nemiluita din nord
plouă vertical perpendicular sau cum vrei tu se-nțelege
în momentul inevitabilei extincții
liniștea atotstăpânitoare cutreieră străzile cutreieră prin femei
cu nostalgie
așa cum „ni-l putem închipui pe dumnezeu
graseind franțuzește
la o conferință de presă”
femeile pândind pe la colțuri mereu pregătite mereu dispuse
să-l iubească pe tânărul altruist
poate fi confundat cu orice mai puțin cu bărbatul ventriloc
nepregătit pentru acest eveniment familial

Doamna M cu părul roșu ducând o viață sexuală
cât se poate de normală
vizitând prietenii rudele la orele fixe ale dimineții
mai presus de toate rămâne vizita medicului stagiar
din orașul D
neobișnuită pentru o seară de septembrie nu tocmai târzie
“într-o bună zi, trecut-au câțiva ani de atunci,
unul pe nume Isus tămăduia
orbii și surzii”
tu vei sta lângă mine subtilă și visătoare
e prea târziu,
când voi putea îți voi scrie poeme de dragoste
calofil cu stiloul chinezesc primit de la tata

POEMUL CU SERVIETĂ DIN PIELE

parcă n-ai mai scris cum scriai pe vremuri
cv-uri către marile corporații multinaționale
transformat peste noapte într-un poem
cu servietă bordo din piele
un intrus cu ochelari de soare pălărie cravată bigotti

gură dinți cu multe picioare de miriapod
jumătate roșu jumătate negru
cățarat pe fruntea rece
gândul așezat între cele două perne de puf cu broderie
așezat lângă peștișorul auriu
într-un bol imens pe pervazul ferestrei
ca și cum ai închide ochii preț de o clipă
facând puțină lumină în propriul tău creier
facând puțină ordine în propria viață
emoțiile chircite în paturi supraetajate
la vârsta târzie a adolescenței
vechi cunoștințe devenite între timp colonii olandeze
invadându-mi spațiile obscure
îngălbenindu-mi fața obraji de atâta bucurie
câtă se află în jur

ȘI VIAȚA VA TRECE CU VITEZA UNUI HÂRCIOG PRINTR-UN CÂMP NECOSIT

printre viciile mele persistă un miros de mortăciune
cu guler apretat și redingotă neagră
dar și o teamă nedisimulată care-mi sfășie în fiecare noapte
bucăți mici de insomnie cu parfum de mosc
fășii de carne
fășii de tristețe cu iz balcanic
la granița dintre ficțiune și realitate
dorm din ce în ce mai mult
scriu din ce în ce mai puțin
iubesc din ce în ce mai neutru
cineva se ascunde zilnic în corpul meu
îmi amestecă organele culorile temerile
îmi trimite mesaje codificate
din umbra încheieturilor și-a tendoanelor
îmi desenează trasee montane îmi face incizii
un rictus dilatat care mângâie
ca o pală de vânt canaturile ferestrei
stai liniștit îngerii lucrează de zor la destinul tău
cu măști venețiene
stai liniștit viața ta încape lejer într-o filă de caiet dictando
nu trebuie să te prefaci trebuie doar să fii tu
tu însuși
un străin cu o mare doză de nefericire la purtător
învăluit în parfumul unei mici schizofrenii tomnatice
cum ar fi să-ți îngropi fața între sânii lui marlene
undeva în muzeul figurinelor de ceară
cu timpul îmi voi aduna puținii prieteni
în jurul focului de tabără
cu timpul voi învăța zborul de noapte
cu timpul mă voi transforma într-un liliac uriaș și mucalit
cu aripi negre și conștiința scârboasă întoarsă pe dos
cum întorci șosetele în mașina de spălat
cu timpul nu-mi voi mai putea finanța obsesiile
și plictiseala și scrisul în compania unui singuratic
pahar de vodcă
și pentru asta îi invidiez pe puștani de douăzeci de ani
care-și finanțează șezătorile din pensiile bunicilor
din buzunare răzbate doar bătăitul macabru
al muștelor aristocrate
mi-e frică de boală (toata viața am fost un ipohondru)
cândva voi muri (și asta e o certitudine)
de o formă modernă de cancer
cândva voi ajunge pe plajele din mallorca
înfășurat în prosopul de baie
cu sigla echipei favorite tatuate pe umărul drept
și toate gesturile vorbe vor fi bine lucrate la sala de fitness
fiecare mușchi fiecare fibră
bolile copilăriei vor atârna ca niște tablouri de petrașcu
pe peretele scorjit din sufragerie
și viața va trece cu viteza unui hârciog
printr-un câmp necosit.

Vânturile,
Valurile...

Parodii de Lucian PERȚA ANDREI NOVAC

POVESTE DE IARNĂ

Cine plânge dimineața
plânge toată ziua - știam aceasta,
totuși, în fiecare dimineață alergam printre tarabe,
într-un ritm amețitor, să fac piața,
foarte atent să folosesc batista
când strănut - conform normelor europene.

Înger trebuia să fii să nu plângi
când vedcai, de cum se făcea iarnă, prețurile
și nu orice inger, ci cu nouăsprezece inimi stângi,

să aibă pentru inevitabile atacuri de cord

Conform studiilor mele de integrare euro-atlantică,
trebuie să fii de acord
că această situație, plus câinii vagabonzi
dintre blocuri,
vor face foarte problematică
supraviețuirea poeziei românești pe alocuri,
adică și poetul e om și, piața de face,
nimic n-ar fi mai frumos ca voi, precupețe,
ca într-o poveste, când sacoșă-și desface,
să i-o umpleți la prețul vechi cu de toate,
plus ceva pere mălăiețe!

CREIERUL LUI PIRANESI

VREMEA RUGINEI

SORIN LAVRIC

E vremea declinului, e timpul sfârșelii. Vă recomand cu insistență o plimbare prin unul din parcurile sau cimitirele din apropierea casei. Nu atît ca să vă faceți un bilanț lăuntric, ci ca să contemplați natura. Să simțiți descompunerea vegetației și farmecul ei muribund. Nu, nu vă speriați: n-am dat în mintea babelor, nu sufăr de depresie autumnală și nici de vreun acces de melancolie subită. Nu vreau decît să vă împărtășesc gustul unei experiențe pe care e păcat să nu o savurați singuri, pe îndelete și fără grabă. Dar cum cinismul cronic care ne macină mințile a căpătat proporțiile unui sindrom național, șansa ca un îndemn de promenadă tomnatică să fie ascultat e minimă, unde mai pui că poate da naștere altor interpretări: căci ce poate fi mai vetust, mai nefiresc, mai rupt de realitate, mai pătruns de sentimentalism dulceag decît să le ceri oamenilor să privească coroana copacilor și culorile lor, rupîndu-se un răstimp de la corvezile zilei? Priviți oamenii mergînd pe stradă: melci, tîrîndu-se silnic cu capetele înfipte în asfalt.

Să ne închipuim un sunet de corn răsunînd într-o viermuială de intersecție citadină, cerîndu-le cetățenilor întreprinzători să se oprească din agitație spre a ridica ochii spre cer. La fel ar suna o invitație de rătăcirii silvestre. Căci sunt îndemnuri care tăresc cît o insultă prin aluzia inoportună pe care o conțin. Le dai de înțeles semenilor că îi privești ca pe niște spectre teleghidate care, pierzînd darul contemplației, și-au cultivat organul fascinației mediatice. Astfel de spectre, cînd ies pe stradă, nu văd nimic, prinși cum sunt în rețeaua de imagini care li s-a impregnat în memorie.

Și totuși, oricît de desuet ar suna îndemnul unei plimbări pe aleile unui parc, nu vă costă nimic să-l urmați. Dacă o veți face, vă veți alege cu două lucruri: mai

întîi, veți săvîrși indirect un gest de frondă față de idiotenia crescîndă a lumii în care trăim. Sunt clipe cînd nu poți scăpa de obtuzitatea civilizației decît refugiindu-te sub crengile castanilor sau sub bolțile platanilor. Pesemne că ține de o fatalitate a naturii umane ca, în momentele de mizantropie, să simți nevoia de a se refugia în peisaj. Ne vindicăm de oameni în mijlocul naturii. De aceea, aceleia care a obosit să mai creadă în ei i se poate recomanda o cură de vegetație tomnatică și, cînd spun asta, nu am nici cea mai mică intenție să fac glume sau malițiozități gratuite. E un privilegiu să știi să-ți supui sufletul cromoterapiei pe care frunzele ne-o administrează pe gratis în lunile acestea. În plus, ceața, răcoarea, negura timpurie și aerul pătruns de umezeală grea, toate se adună ca să te schimbe pe dinlăuntru.

În al doilea rînd, veți fi părtași la frumusețea în eclipsă a vegetației din zilele acestea. E perioada cea mai prielnică pentru un astfel de spectacol, cu atît mai mult cu cît e destul de scurtă. Nu va dura decît două-trei săptămîni și apoi toate frunzele vor cădea, lăsînd niște siluete scheletice să se ștească pe fundalul unui cadru gol, bun de umplut numai cu regrete tardive. Pînă atunci însă, miracolul stă sub ochii noștri. E vorba de o creștere pe seama unui declin, e sublimul vegetației surprins în chiar mo-

mentul stingerii ei. E înălțarea de dinaintea căderii, e măreția sugerată de apropiata moarte.

Îi compătinesc pe cei care nu au simțul naturii și nici obsesia ei. Există un farmec al toamnei a cărei savoare o alterezi de cum încerci s-o evoci, căci, ca toate experiențele care nu pot fi transmise, gustul lor nu poate fi redat cu fidelitate, ci doar sugerat. Nu știu dacă ați observat, dar frunzele, cînd ruginesc, nu mai foșnesc. O înțepenire le întărește nervurile, preschimbîndu-le în limbi de clopot fixe. În schimb, ajunse jos, ele scot, sub apăsarea tălpii, un scîrțit surd de cocoloș uscat. Apoi, felurimea culorilor te duce cu gîndul la o mină nevăzută care le-a potrivit dozajul. E o migală de farmacist preparînd rețete magistrale cu ajutorul nuanțelor de colorit din frunze, rezultatul fiind o paletă de tente cromatice pe care un pictor, ca să le reproducă, ar avea nevoie de o instrucție sisifică, dar mai ales de o inspirație de geniu. O pestrițătură cu nimic agasantă, cu atîtea pete sîngerii și boabe verzi, cu atîtea muchii galbene tivite de un cenușiu rece. O consistență aspră de profiluri zimțate și o înfățișare roasă de ruine vegetale. După două alei străbătute, te simți vindecat și poți privi lumea cu altă dispoziție. Cînd părăsești parcul, ai senzația că ai trecut printr-o operație de chirurgie plastică, la capătul căreia poți respira din nou.

Și mai este un amănunt: e o prejudecată să credem că toamna ne inspiră neapărat melancolii de sumbră tonalitate intimă. În realitate, firile cu adevărat sensibile abia acum trăiesc un entuziasm deplin. O bună dispoziție căreia nu-i poți găsi o explicație decît în senzația de sublim pe care aceeași natură, aflată în pragul morții, o emană în jur. De aceea, nu înțeleg cum cineva poate fi posac sau astenic toamna. Acum e vremea revelațiilor și a tresăririlor profunde. Iar pentru spiritele literare e vremea apogeeului. Cine trăiește exclusiv printre semeni nu poate fi inspirat, și cum e o datorie esențială să-ți pîndești clipele de inspirație, fuga în natură e salvatoare. Escapada poate avea o greutate mîntuitoare. O jumătate de oră petrecută pe aleile unui cimitir te încarcă cu mai multă filozofie decît un tratat de scoarță alură doctrinară.

Să mai spun atunci că toamna e prin excelență un anotimp romantic? Abruțizarea sarcastică a lumii acesteia nu-ți mai îngăduie asemenea elementare oftaturi cîmpenești. A vorbi despre toamnă în ton exaltat aduce cu o ilicită avîntare, ba chiar cu o reverie de fantast inadapdat. Căci faci figura unui lunatic care a nimerit într-o hală de concasat fiare vechi: totul crapă în jur, iar tu cauți reverberații subtile și sedimentări amare. De aceea, doar o inadecvare totală la spiritul epocii mai poate da naștere unor astfel de reverii bucolice. Și totuși, vă doresc o ploaie mărunță care să vă înfioare la propriu și o seară cețoasă care să vă zgribulească, vă doresc răcoare în nări și adieri friguroase în pielea obrazilor. E în ele mai multă voluptate decît în toată gama de senzații tari la care ne invită ispitele lumii.

Persuasiune și politică

EUGEN OCTAV POPA

O carte curajoasă din partea domnului Bryan Garsten, asta e sigur. Ba chiar, avînd în vedere tendința generală în evaluarea lucrărilor umaniste – simțul mereu în gardă pentru nepermise scăpări de subiectivism –, o vom califica drept o carte „bărbătească”. Poziția autorului nu numai că este complet accesibilă, perfect atacabilă și destul de dificilă, dar apare încă din titlu, fără ocolșuri, fără survolaje precaute și exprimări reținute. Întrebarea sună astfel: „Sunt oamenii capabili de judecată practică în problemele publice?”. Recunoașteți poate această direcție polemică din arii științifice (psihologii dar mai ales sociologii se întrebă și ei același lucru, apoi filosofi, oameni ai științelor politice, antropologi etc), așa încît Bryan Garsten nu face decît să (a)tragă în zona retoricii o dezbateră destul de veche și tocită. Unghiul de investigație ales va fi persuasiunea – retorica văzută simplu drept „discurs menit să persuadeze” – iar obiectul de studiu nici mai mult nici mai puțin decît noi toți. Cum funcționăm în politică în fața persuasiunii? Este persuasiunea un termen simpatic pentru ceea ce este de fapt manipulare sau, cum se spune, intrat pe sub piele (i.e. lingușiri, insistențe, servicii etc)? Direct spus: merită persuasiunea salvată?

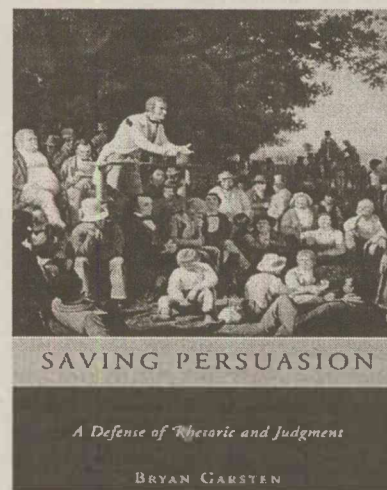
O întrebare firească: „Salvată de la ce? Cine o amenință?”. Aici laudabila intuiție a autorului – care l-a adus spre o asemenea dezbateră – a ratat din punctul meu de vedere ținta. Exemple aduse în discuție sunt anti-retoriștii-șefi Kant, Hobbes și (sic!) Rousseau. Ar fi fost perfect (și realmente textele aduse în discuție dezvăluie ceea ce am numi „mişcarea îndoielnicilor” în judecata naturală), dar nu sunt acești geniali filosofi ușor bătrîni? Poate sunt eu pretențios, dar nu seamănă asta cu un încercarea de a găsi un medicament pentru Marea Ciumă? E, bineînțeles că un asemenea medicament este în perspectivă util, dar o fi socotit să sugerezi că răspunzi unei amenințări de ieri de azi? În sfârșit, trecem peste acest posibil om de paie.

Atât Kant cât și Hobbes, iar într-o formă mai ciudată și Rousseau au în comun (1) „neîncrederea fundamentală

pentru opinia și judecata umană” dublată de o (2) „suspițiune modernă pentru retorică și persuasiune”. Să amintim, chiar dacă doar în treacăt, că persuasion are drept părinți etimologici termeni ca „suave” sau „sweet”, condiții în care – va spune iluminismul – e greu să-ți păstrezi cumpătul față de retorică. Ceea ce s-a numit „estetizarea” retoricii a fost pe de-o parte reducerea ei la un soi de figurație lingvistică preponderent ornamentală, iar pe de altă parte construirea unei teorii politice din care să poată fi exclusă. De aici încolo, fiecare cu soluțiile sale.

Pentru Hobbes soluția este alienarea judecății și scumpărarea ei definitivă de către suveran (singura soluție, ori altfel bellum omnium contra omnes). În concepția lui Kant, judecata – materie primă failibilă – va trebui să se stăpânească sau să se universalizeze în Rațiune, caracterizată și ea de legi și imperative la fel ca suveranul hobbesian. Rousseau aterizează aproape ciudat undeva la jumătatea distanței dintre alienare poilitică și alienare transcendentă spunînd, în mare, că: „Judecata umană este ceva esențialmente util, dar care nu poate fi folosit decît în măsura în care posesorul ei s-a identificat cu postura de cetățean” (util dar deocamdată nefolositor, iată ...). Așadar, fie că este vorba despre un Suveran protectiv și generator de Commonwealth, fie că este vorba despre o Rațiune în caracter public – în care fiecare are un cuvînt de spus –, fie despre o „suveranitate internalizată” în cazul cetățeanului lui Rousseau, rezultatul trebuie să fie același: cât mai puțin loc pentru exercitarea elocvenței, a persuasiunii și a oricărei forme de retorică. Hobbes merge pînă acolo în care proclamă excluderea metaforelor din limbajul public (ușor ridicol, observă Garsten, în condițiile în care acesta „nu doar și-a umplut cartea cu metafore [vezi metafora lanțurilor care leagă urechea omului de gura suveranului], dar a și numit-o printr-o metaforă!”).

De cealaltă parte – trecem așadar către tabăra „pro-retorică” – lucrurile nu sunt cu mult mai clare sau mai ușor de susținut. Dacă în cazul lui Aristotel, ideile sunt relativ simple (convins de faptul că oricum adevărul este mai

persuasiv decît falsul iar judecata se învață prin exercițiu, a situat retorică în același raport față de știință ca și dialectica), în cazul lui Cicero, celălalt mare avocat al apărării persuasiunii, lucrurile sunt ceva mai complicate – deși nu într-atît încît să constituie un „pro-retorism” profund ori definitiv. Rapid spus, și în cazul lui, scepticismul vizavi de orice încercare de încastrare a judecății în principii (fie ele de natură să stabilizeze zona politică) a dus la formarea unei conexiuni între opinie și cunoaștere, drept pentru care oamenii supuși „radiațiilor retorice” căpătau un compas moral pe care se putea toată lumea baza. Era convins așadar, doar de principiul „capacității de judecare”, era convins doar de scepticismul său.

În ce măsură aceste lucruri mai contează azi? După părerea mea, într-o singură, restrînsă perspectivă: ceea ce reușește Garsten este să pună în oglindă două tipuri de retorică politică, să dezvolte și să citească atent două feluri de a argumenta poziții opuse în literatura cu pretenții a filosofiei politice. Dacă persuasiunea merită sau nu salvată, dacă întradevăr o paște vreo năpastă (chiar și una iluministă), aceste puncte rămîn relativ nerezolvate (sau rezolvate îndoielnic în ultimul capitol cu o mini-teorie politică de sorginte americană schițată pe fugă în câteva pagini). Ceea ce reușește Garsten este să sugereze printre rînduri o teză infinit mai importantă: s-ar putea să fim sau să nu fim capabili de judecată practică în politică. Însă după ce vom afla, s-ar putea să urmeze întrebarea: și cum e mai bine?

Culmea comediei la Piatra Neamț

MIRCEA GHITULESCU

George Volceanov a tradus din ungurește o „farsă atroce”, Soldații, scrisă nemilos de Zalán Tibór, dramaturg, poet, eseist și om de teatru din Ungaria aparținând generației 80. Era să zic „dramaturg fruntaș” dacă traducătorul nu folosea acest cuvânt pentru personajul principal al piesei, ultimul grad militar la români, singurul deasupra soldaților de rând. Fruntașul lui Zalán ține sub teroare o familie cumsecade pentru a pune la încercare tăria de caracter a omului. Nu pentru a cuceri ci pentru a demonstra. Parabola, pe scurt, este că în casa măcelarului cu o nevastă și două fete (care nu-i suportă meseria sângeroasă) dau buzna trei militari care o siluiesc pe soție și le amenință cu același tratament și pe fete. Acțiunea se petrece în plin ospăț la care participă preotul satului, învățătorul, și îndrăgostitul de soție ce va deveni eroul unei piese antieroice. Pe undeva prin apropiere se află Örkeny Istvan cu Familia Toth, jucată insistent și paradoxal în România lui Ceaușescu. Dar Fruntașul - ca să punem și noi lucrurile la încercare - nu este un militar adevărat ci autarul însuși care testează prin parabolă limitele tăriei de caracter și ale credinței. De aceea în partea a doua acțiunea se mută în Biserica pângărită în care fruntașul joacă șah cu cartușe de mitralieră, un fel de ruletă satulă și pe viață și pe moarte. Măcelarul (sau Rasapul, cum traduce Volceanov) este interpretat onest de Tudor Tăbăcaru care nu găsește, însă, fizionomia de victimă a rolului. Era mult mai bine în comedia lui Alexandru Dabija (vom vedea mai jos) cu figura sa de Bourvil - pentru cine își mai aduce aminte de marele comic francez. În schimb, Loredana Grigoriu, cu o prezență ei de tragediană este perfectă în rolul soției care se prostituează sub ochii îngroziți ai familiei.

Ce a rezultat din toată această joacă de-a războiul? „O curvă și un asasin” - spune Agnes (interpretată cu răutate inocentă de Andrea Gavrilu) vorbind despre mama ei și iubitul soră-si. Asasinul este iubitul care nu suportă ca Eva să fie violată. Eva/Nora Covali e mai suspusă dar mai incoloră. Ajungem astfel la Cezar Antal/ Fruntașul cu prezența lui, repetăm, mai mult filozofică decât războinică. Important este că Szabo K Istvan creatorul spectacolului știe acest mic secret al piesei, anume că nu este un război în toată legea ci o ipoteză filozofică și religioasă. Invasia Fruntașului cu cei doi soldați ai săi, Krausz și Floarea (pentru amestecul de nume românești și ungurești răspunde traducătorul) nu este un război ci ipoteza unui război. Drama nu este nici pe departe militantă pe direcția antimilitaristă ci prelucrează teorii existențialiste cu care autorul pare familiarizat. Și anume „situația limită” a lui Jean Paul Sartre care te obligă să alegi, să optezi, să strici totul prin „opțiune”. Fruntașul nu este un militar ci un filozof sadic care testează traseul de la eroism spre lașitate. Amenințat cu forța, Omul, în versiunea lui Zalán Tibor renunță la toate valorile civilizației, culturii, și religiei. Este un spectacol patetic ca și drama într-un decor admirabil semnat de Csiki Csaba, cu un spațiu realist în față și altul, înalt și adânc, în fundal unde Omul este crucificat pentru a doua oară. Singurul care s-a revoltat împotriva forței (îndrăgostitul Boros) este ucis pe cruce într-o efigie ce concentrează întreg sensul piesei.

Ediția 24 a Festivalului de la Piatra Neamț s-a deschis în stil profesionist cu spectacolul lui Alexandru Dabija după comedia lui Alfred de Musset **Cu dragostea nu-i de glumit** (1834). Spațiul ales de regizor este cum nu se poate mai fertil pentru comedia pentru că acțiunea se desfășoară într-o podgorie franceză unde se bea pe rupte. Philippe se întoarce acasă cu o diplomă de doctor, un doctorat de care de Musset face o bășcălie infinită și pe bună dreptate pentru că junele doctor este mult mai interesat de fetele din sat decât de sănătatea lor. Philippe face și desface toate ițele iar Dragoș Ionescu/Philippe este un titirez dezarticulat, cu elemente de clown, de cele mai multe ori simpatic. Nu totdeauna, e adevărat, uneori e mai căznit. E frumoasă revederea după „anii de studiu” cu fetițele din copilărie devenite nubile dar mofturoase. Astfel că Philippe o vrea pe Christine, dar o seduce pe țărănuța Rosette cu care își petrece vremea la „șipotel”. Christine îl refuză cu toată forța pe care i-o însuflă mânăstirea din care tocmai a ieșit garantată de însoțitoarea ei, călugărița Pluche dar este mult prea slabă în confruntarea cu amorul. Numai Rosette se aruncă înainte cu capul, mai ales că Philippe îi oferă medalionul de argint primit de la scumpa lui mamă. Era cât pe ce să se reușească un mariaj surpriză cu fiul burghezului Etienne.

Este un iureș comic cu toate personajele puse în priză, un iureș care se încheie incert dar reflexiv: Christine îl acceptă pe Philippe așa „dualist” cum se arată. Mai mult, admite să o consoleze pe rivala sa Rosette, dar se întoarce cu medalionul dăruit de Philippe pe care îl expune publicului privind în gol... Dabija aruncă o nedumerire, nu oferă un răspuns: Este bine să provocăm, fie chiar în joacă, nefericirea altora?

Dintre multiplele soluții scenice cea mai fericită este compromiterea comică a personajelor. Oricât ar părea de serioase, vor avea un refren comic de mare efect. Andrea Gavrilu/Christine se încurcă sistematic în perdeaua ușii în momentele cele mai solemne chiar dacă joacă un rol de ingenuă. Dragoș Ionescu/Philippe repetăm, joacă un clown liric, Pluche este o bigotă ridicolă într-un rol caricaturizat din abundență de Adina Suci, Isabela Neamțu/Rosette este o naivă plină de poezie, Victor Giurescu (Etienne) are cel puțin două momente comice de mare succes cu balustrada și asaltul ratat împotriva fiului său, ca să nu mai vorbim de preoții Balthazar și Blasius într-o ebrietate perpetuă jucată cu simțul măsurii de Cezar Antal și Tudor Tăbăcaru. Culmea comediei este că totul se desfășoară pe fondul unui cap de măgar (poate măgarul din Visul unei nopți de vară de Shakespeare, reminiscență din Pyram și Thisbe de la Odeon...) care se clatină dojenitor la ferestra din fundal, stupefiat și el de nebunia dragostei schimbătoare. O surpriză pe care simt nevoia să o fac publică este caietul program compus de Gențiana Ionescu și Ciprian Iorgu, un unicat făcut de mână în stilul acelor albume de amintiri ale adolescentelor la absolvirea liceului în vremurile când lumea era sentimentală. Este unul dintre acele obiecte pe care nu le arunci ci le păstrezi ca pe un obiect de artă.

DOUĂ MUZICI, DOUĂ

CĂLIN STĂNCULESCU

Cu totul întâmplător pe ecranele românești pot fi vizionate două filme despre evenimente muzicale, unul petrecut cu patru decenii în urmă, altul care nu s-a mai întâmplat deloc din cauza plecării protagonistului într-o lume mai bună.

„Taking Woodstock”, cu Jeffrey Dean Morgan și Demetri Martin, în regia celebrului regizor taiwanez Ang Lee, care a mai realizat printre altele „Rațiune și simțire”, „Tigrul și Dragon”, „Hulk”, se inspiră din memoriile lui Elliot Tiber, tânărul care, în 1969, a făcut ca Woodstock să devină un nume de referință în lumea muzicii și a mișcării pacifiste.

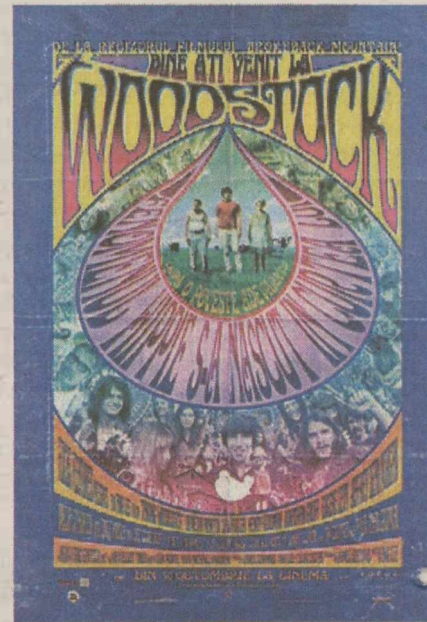
Mai puțin centrat pe evenimentul muzical în sine și mai generos cu povestea familiei lui Elliot, cu personaje greu de uitat, dar și cu o situație generică pentru America pe timpul președintelui Nixon, filmul lui Ang Lee nu-i poate totuși nemulțumi pe cei ce vor să reauă hiturile cu „The Doors”, „Jefferson Airplane” sau „The Grateful Dead”. Amuzanta călătorie în timp schițează evenimentele premergătoare concertului Woodstock Music and Arts Festival 1969, precum și câteva momente din tensionata întâlnire dintre localnicii scandalizați de invazia a jumătate de milion de fani și tinerii eliberați de convențiile stilului american de viață, cu reacții astăzi banale, dar care în acea vreme erau de-a dreptul revoluționare. Ang Lee își privește cu umor eroii, nu judecă întâmplările, se ferește de moralismul implicit în concluzii vizând raporturile individului cu societatea. Woodstock va defini o generație și un stil de muzică care a făcut ulterior multe valuri. Important este faptul că un cineast de talia lui Ang Lee a avut drum liber la scenariul lui James Schamus pentru a materializa o operă cinematografică plină de nostalgie pozitivă, cu rezolvări inspirate pe toate planurile. Fanii lui Janis Joplin sau ai lui Jim Morrison s-ar putea declara frustrați pentru faptul că favoriții nu apar în direct pe marea scenă Woodstock, dar trebuie înțeles faptul că Ang Lee nu face documentar, ci un film de ficțiune bazat pe memoriile celui care întâmplător și chiar fără voia lui, a devenit într-un fel părintele marelui eveniment muzical.

Mai degrabă documentar este montajul regizat de Kenny Ortega „Asta-tot”, film ce antologhează o mare parte din repetițiile premergătoare concertelor lui Michael Jackson de la Londra.

forța entertainment-ului american, cu multe elemente preluate din tradiții istorice ale Hollywood-ului, devenind totodată un binemeritat omagiu ad artistului decedat recent, în jurul căruia s-a iscat o ingrată isterie mediatică.

Personal nu sunt deloc un fan al cântărețului cu o voce cam firavă, aventuri nu prea clare, ajunse în fața justiției, dar șterse cu buretele, cu un șcam dezlanat și chiar obscen uneori în gestică pe scenă. Totuși, meritul autorului filmului se circumscrie unui gest recuperator, în care Michael Jackson are, întâmplător, rolul principal. Documentarul regizorului Kenny Ortega este, în același timp, un omagiu adus imensei echipe care l-a secunat pe Michael Jackson în laborioasele pregătiri ale unui spectacol-eveniment care, din nefericire, n-a mai avut loc. Filmul rămâne interesant chiar și pentru cei care nu sunt fani M.J.

Stephenie Meyer și fenomenul Amurg

PETRE FLUERAȘU

Apar câteodată cărți care stârnesc entuziasm, cărți care declanșează o adevărată isterie media, ocupându-și aproape imediat locul în galeria selectă a volumelor care transformă lumea. Seria **Amurg**, sub semnătura lui Stephenie Meyer, reprezintă un astfel de exemplu. Vândute până acum în aproape 45 de milioane de exemplare, romanele care descriu aventurile incredibile ale Isabellei Swan și Edward Cullen au răpedit adolescenții din întreaga lume, demonstrând încă o dată puterea incredibilă a poveștilor de groază. Tinerii din întreaga lume au devorat cărțile autoarei americane, descoperind acolo fiorii pasiunii pe care fiecare dintre noi o caută cu ardoare întreaga viață.

Cele 4 cărți sunt construite în jurul unei povești de dragoste mistuitoare, care transcende limitele normalului fără să aise impresia însă că face asta. Te descoperi acceptând fără probleme faptul că Bella iubește un vampir și are ca cel mai bun prieten un vârcolac, trăiești alături de personaje cele mai incredibile întâmplări, iar toate sunt construite parcă pentru a demonstra că iubirea adevărată are forța să treacă peste orice obstacole. O serie halucinantă despre ce înseamnă condiția umană, o frescă a fascinației pe care generații întregi au avut-o pentru nemurire, **Amurg** nu lasă nicio emoție deoparte. Totul este amestecat, totul este filtrat prin mai multe voci care se completează armonios în ceea ce criticii au clasificat ca o epopee romantică modernă de calibrul celebrei opere **Romeo și Julieta**. Stephenie Meyer coboară adânc în psihicul uman pentru a scoate la iveală iubirea, singurul sentiment care reușește să ne înobileze ca ființe: „Edward stătea deoparte ca o statuie, la doar câțiva pași de intrarea pe ale. Ochii îi erau închiși, iar cearcănele de sub ochi erau de un violet închis, brațele îi erau relaxate pe lângă corp, cu palmele întoarse în sus. Expresia îi era foarte pașnică, de parcă visa la lucruri plăcute. Pielea de marmură a pieptului îi era dezolită – la picioarele lui se afla un morman mic de material alb. Lumina care se reflecta din pavajul pieței scânteia slab pe pielea lui. Nu mai văzusem niciodată ceva atât de frumos și chiar și în timp ce alergam, icnind și țipând, puteam să apreciez asta. Iar ultimele șapte luni nu însemnau nimic. Și cuvintele din pădure nu însemnau nimic. Și nu mai conta că nu mă voia. Nu mai voiam nimic altceva pe lumea asta decât pe el, oricât aș fi trăit.”

Presărate cu răsturnări de situație complexe, cărțile nu îl lasă pe cititor să respire în niciun moment. Întorci pagină după pagină, așteptând cu nerăbdare următorul moment în care totul va fi dinamitat. Lupii urlă răgușit sub lună, vampirii își aiesc tăcerea înghețată privind spre asfințit, iar pretutindeni natura umană a Bellei Swan complică lucrurile. Pentru că, într-o lume a monștrilor și a miturilor devenite realitate, ea este singura legătură dintre cele două lumi și, totodată, singura care pare că a reușit să îmblânzească principiile ființei. Limitele dispar, iar granița se topește de dragul ei. O metaforă impresionantă reușită de autoare care ne arată că însăși murirea este vulnerabilă și tânjește după natura umană.

Cărțile se învârt constant în jurul ideii de moarte. În timp ce unele personaje nu vor decât să scape de ea, altele o caută cu obstinție, inventând modalități foarte ciudate de a-și pune viața în pericol. Totul este condimentat cu o tensiune împinsă la vârf, iar leșinurile foarte dese ale Bellei Swan fac pe cititor să-și dorească ca uneori să se poată adânci și în uitarea binefăcătoare. Perspectiva se schimbă, intrăm pe rând în gândurile fiecărui personaj, totul pentru a înțelege mai bine, pentru a vedea povestea spusă din mai multe perspective. Stephenie Meyer reușește să ofere povești unitate, iar cititorul are impresia că intră într-un cerc în care nimic nu se schimbă degeaba.

Atenția la detalii este unul dintre punctele forte ale seriei. Descrierile oferă de multe ori amănunte incredibile, iar un cititor atent poate anticipa cursul viitor al acțiunii urmându-le. Deși o saga a iubirii, decorul în care se desfășoară o transformă în același timp într-o demonstrație de acțiune, renalina rămânând la cote maxime pe tot parcursul lecturii. Partea de lupte sălbatică, sângele zboară în toate direcțiile, partea nu este decât un singur detaliu. Iar peste toate acestea, inima Bellei Swan pare atât de fragilă, pulsând de viață și fiind amenințată atât fizic, cât mai ales emoțional: „Aveam te probleme serioase. Prietenul meu cel mai bun mă vedea ca un dușman. Victoria era încă liberă, punându-i în pericol pe toți cei pe care îi iubeam. Dacă nu deveneam un vampir cât mai curând, Volturi-i aveau să mă ucidă.”

Iar acum se părea că, dacă o făceau, vârcolacii Quileute încerca la rândul lor să mă ucidă – și vor încerca să îmi oare și întreaga mea viață familie. Nu credeam că aveau o șansă, dar, oare, prietenul meu cel mai bun va muri încând?”

Probleme foarte serioase. Așa că de ce au apărut toate ignifante când am ieșit de după copaci și am văzut expresia pe fața vânătorului Charlie?”

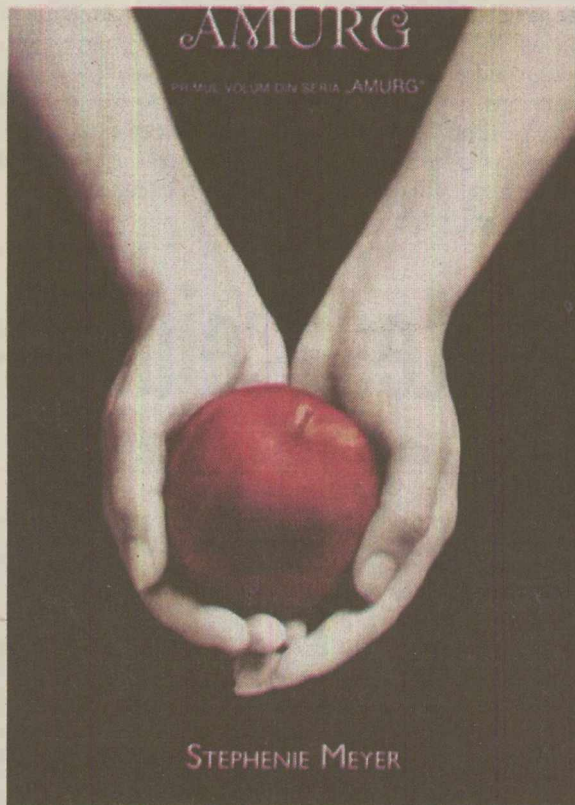
Edward mă strânse cu delicatete.

- Sunt aici.

Am inspirat adânc. Era adevărat. Edward era acolo, cu brațele în jurul meu. Puteam să înfrunt orice atât timp cât asta era adevărat. Mi-am îndreptat umerii și am mers înainte să îmi întâmpin soarta, cu destinul meu lângă mine pentru totdeauna.”

Povestea se complică pe măsură ce avansează, pentru că Stephenie Meyer reușește să surprindă foarte bine natura umană și scoate în evidență problemele inerente asociate cu aceasta. Deși îl iubește pe Edward cu toată ființa ei, Bella nu poate să nu se îndrăgostească și de Jacob, complicând incredibil lucrurile. Și deși ai crede că faptul că ei sunt dușmani de moarte (Edward este vampir, în timp ce Jacob este vârcolac, două specii aflate întotdeauna în conflict) o va face să se gândească de două ori la situație, natura ei umană o face să meargă înainte pe ambele fronturi, rămânând pe amândoi și neînțelegând ceea ce face decât abia după ce răul a fost făcut. O parabolă extraordinară, care demonstrează calitățile și defectele ființei umane, îmbinate atât de armonios în fiecare dintre noi.

Lumea creată de autoarea americană fascinează tocmai pentru că, în ciuda aparențelor, nu este perfectă. Chiar și o față perfectă poate să se încrunte, chiar și cel mai liniștit vampir poate să ardă în interior. Personajele mitologice sunt toate

umanizate. Trăsăturile lor dominante sunt împrumutate parcă de la cei din jurul nostru și, de ce nu, de la noi. Ne regăsim în fiecare tresărire, înțelegem iubirea sau ura care le mistuie piepturile. Spre deosebire de multe alte cărți de gen, Stephenie Meyer a creat vampiri și vârcolaci reali, care rezonază cu publicul. Nu este vorba de siluete înfășurate în mantii negre, este vorba despre ființe care, până la urmă, la nivel metaforic, nu reprezintă decât părți ale naturii umane. Această serie place milioane de tineri pentru că, indiferent dacă vor să recunoască sau nu, se regăsesc în ea... Întunericul există în fiecare dintre noi: „Ai putea să trăiești mult mai bine, Bella. Știi că tu crezi că eu am suflat, dar eu nu sunt prea convins de asta și ca să-l riști pe al tău... Clătină ușor din cap. Să permit eu așa ceva – să te las să devii ce sunt eu numai ca să nu te pierd eu – este cel mai egoist lucru pe care mi-l pot imagina. Eu vreau asta mai mult decât orice, pentru mine. Dar pentru tine, vreau mult mai mult. Mi se pare o crimă să te pun să faci asta. Este cel mai egoist lucru pe care l-aș face vreodată, chiar dacă apuc să trăiesc veșnic. Dacă ar exista vreă cale ca eu să devin om pentru tine – aș plăti orice preț.”

Stilul lui Stephenie Meyer este cel care a apropiat cărțile de adolescenții din întreaga lume. Ele sunt foarte ușor de citit, paginile par să se topească una după alta. Par a fi scrise exact pentru tinerii pentru care acest ritm rapid de lectură este foarte important. Și, cu toate acestea, scenele nu sunt construite schematic, se insistă uneori chiar și cu sute de pagini pe un același cadru. Însă nu te plictisești, tocmai din cauza stilului alert, tipic scriitorilor americani din tână generație. Dacă până astăzi exista fast-food, iată că poate exista și fast-book, o carte perfect adaptată la lumea în care trăim.

Fondul de cuvinte folosit este simplu, însă nu banal. Stephenie Meyer nu se complică, folosește limba vorbită, iar cuvintele par să se întrepătrundă cu acțiunea. Frazele sunt scurte, cărțile abundă de dialog, totul pentru a nu plictisi și pentru a reuși să ajungă la inima unui cititor care este încon-

jurat de tentații. Asta îi reușește însă foarte bine autoarei și nu trebuie să fii surprins dacă vei rămâne ore întregi captivat de poveste și vei uita chiar și să mănânci sau să dormi din cauză că vrei să afli cu disperare ce se mai întâmplă. Din fericire însă, Stephenie Meyer a reușit să evite foarte bine pericolul atotsuficienței, iar seria se termină exact atunci când trebuie pentru a păstra intactă în mintea cititorului toată fascinația ei. Deși nu cred că s-ar fi supărat cineva pentru 2-3 volume în plus...

Un alt avantaj al seriei este picturalitatea ei. De la început până la sfârșit, accentul se pune pe partea vizuală, celelalte simțuri fiind acolo doar pentru a o completa. Vezi tot ceea ce se întâmplă, ai impresia că ești chiar în mijlocul vârtejului care pare că nu se mai oprește. Această abordare vizuală a fost demonstrată din plin prin succesul primului film dintr-o serie care promite deja să fie una dintre cele mai de succes din istoria Hollywood-ului. Pentru prima dată după mulți ani, un film nu numai că urmează linia unei cărți, dar o îmbogățește și îi aduce elemente inedite, transformând-o într-un adevărat mit modern. Poate că asta înseamnă să știi să scrii o carte având deja în minte viitorul film: „Mult mai bine. Acum puteam auzi foșnetul slab al frunzelor uscate de sub ghearele mele, șoapta unor aripi de bufniță deasupra mea, oceanul – departe, departe în vest – gemând, izbindu-se de plajă. Auzeam asta și nimic mai mult. Nu simțeam nimic în afară de viteză, nimic în afară de încordarea mușchilor, tendoanelor și a oaselor, colaborând armonios, în timp ce kilometrii dispăreau în urma mea. Dacă liniștea din capul meu ar dura, nu m-aș mai întoarce niciodată. Nu aș fi primul care să fi ales această formă în defavoarea celeilalte. Poate dacă alerg suficient de departe, nu voi mai auzi niciodată... Mi-am forțat picioarele și mai repede, lăsându-l pe Jacob Black să dispară în urma mea.”

Stephenie Meyer împletește adesea acțiunea cu descrierea interioară a emoțiilor personajelor. În mijlocul celei mai periculoase lupte, Bella s-ar putea opri pentru a se gândi la cum suferă cei din jurul ei, transferând de cele mai multe ori încărcătura din planul fizic în cel psihic. Forța acestui procedeu este evidentă mai ales în perioadele tulburi ale personajelor, când pare că tot ceea ce fac gravitează în jurul problemelor din interior. Autoarea ne demonstrează că, nici atunci când te transformi în cel mai înfiorător lup și alergi fără țintă prin păduri seculare, nu vei reuși să scapi de propria ta minte. Adevărata provocare pentru toate personajele seriei se dă înăuntrul lor, acolo unde trebuie să se înțeleagă și să se pună de acord cu toate impulsurile care par să le mistuie.

Acțiunea se petrece într-o Americă modernă, unde de multe ori avioanele merg mai repede decât vampirii. Există însă numeroase influențe ale unor perioade mai vechi, iar descrierile în detaliu ale autoarei sunt savuroase. Descoperi onoare, descoperi o lume pe care o credeai pierdută. Și înțelegi că lumile se pot prăbuși, însă ceea ce le poartă mai departe sălășluiește în inima oamenilor. Doar aceștia pot duce mai departe tradiția, doar aceștia pot trăi așa cum au făcut-o strămoșii lor. Cu toții suntem o parte din această poveste, iar pentru a lăsa o urmă trainică în urma noastră, nu trebuie să fim neapărat nemuritori. Este îndeajuns să iubim cu adevărat: „Mi-am apăsă din nou mâinile pe fața lui, am ridicat scutul din jurul minții mele și am început de unde rămăsesem – cu amintirea clară a primei noastre nopți din noua mea viață... insistând pe detalii.”

Am răs fără suflare când sărutul lui grăbit mi-a întrerupt din nou eforturile.

- La naiba, mârâi el, sărutându-mă cu ardoare pe gât.
- Avem suficient timp să lucrăm la asta, i-am reamintit eu.
- O eternitate, murmură el.
- Mi se pare perfect.

Și apoi am trăit mai departe fericiți în această mică, dar perfectă bucată de eternitate.”

Cititorul va ajunge la sfârșitul seriei epuizat, însă fericit. Cărțile îți oferă o senzație incredibilă, un entuziasm ființativ de neimaginat. Citind, ai impresia că nimic nu este imposibil, că lumile s-au unit și că poți face orice atâta timp cât vrei cu adevărat asta... Viața, iubirea, ura, prietenia, toate sentimentele încep să arate astfel. Stephenie Meyer, cu grația specifică unui scriitor tânăr, a reușit să păstreze intacte toate emoțiile, să reușească să le păstreze vigorea. Aidoma unui vampir în primul său an de viață, Meyer scrie cu entuziasm și pasiune, iar asta se vede în fiecare cuvânt. O serie halucinantă, o serie care va continua să fascineze generații de acum înainte. Pentru că - de ce să nu recunoaștem? - cu toții visăm la un amurg numai și numai al nostru...

Bibliografie

- Amurg – Stephenie Meyer – RAO – 2007
- Lună nouă – Stephenie Meyer – RAO – 2008
- Eclipsa – Stephenie Meyer – RAO – 2009
- Zori de zi – Stephenie Meyer – RAO – 2009

Nu mai concep viața fără horoscop. El e direcția, reperul meu de fiecare zi. Nu ies din casă fără să știu exact cu cine se află Mercur în conjuncție, nu semnez acte fără ca Jupiter să fie bine aspectat. Înainte nu eram așa. Trăiam la întâmplare, într-o lume în care stelele aveau funcție estetică și, eventual, rol de lanternă. Dar, de când cu astrologii noștri talentați și bine televizați, am început să înțeleg în ce constă influența astrelor.

Uite, de pildă, azi Saturn iese din Fecioară, unde a stat doi ani, și intră în Balanță. Totodată, Venus este retrogradă, Pluton în Capricorn face trigon cu Soarele în Scorpion, iar Luna în Berbec merge în gol până la ultimul pătrar. Asta e foarte important. Luna are o importanță majoră asupra afectivității noastre, a mareelor și, în special, a femeilor. Am învățat de la Neti Sandu care horoscoapește în fiecare dimineață, la PRO TV, încă de când s-a înființat postul. E o bucurie s-o auzi, drăguță și zâmbitoare, printre calupurile de știri cu omoruri casnice și deraieri de trenuri. De altfel, cred că acesta este și motivul pentru care a rezistat atâta în trust, dincolo de orice concurență și de atrocitățile care nu ascultă de astrologul din PRO: optimismul. La zodia mea, astăzi, „calm, bună dispoziție și întâlniri cu prietenii, probabil la un grătar sau la un film, dacă nu, sigur o călătorie de relaxare afară din oraș, undeva la munte”. Perfect adevărat. Dacă nu mă doboră gripa și nu mă certam cu prietenele mele (Marte în cuadratură cu Soarele), sigur așa se întâmplă. Hai, toate bune!

Vibrațiile zilei sunt aceleași, însă interpretarea lor e diferită de la un specialist la altul; astrologia e matematică, dar a pune în relație anumite elemente și a le interpreta ține de talent. E poezie, ce mai! O demonstrează în fiecare săptămână, de ani buni, „Urania”, pe B1 TV. Doamna blondă, considerată un fel de șef de școală previzională, nu ia în considerație doar mișcarea planetelor, ci și a asteroizilor de lângă noi. Ca la vechii greci, dacă ai pe Hera ori Cupidon retrograzi, iar pe Ares și Apollo direcți nu e bine deloc. N-am înțeles bine de ce, dar m-am înfiorat căci mare și distructivă poate fi invidia divină, iar cu Moira nu te poți

TV PLANET

Cerul înstelat în mâna noastră

ANA-MARIA NISTOR

lupta. Afirm asta din experiență personală. M-am opus, cu toate că Urania mă avertizase, așa cum face de fiecare dată. E drept că și așteptam în timpul emisiunii, probabil la influența lui Neptun. Acum mi-a spus că voi avea parte de conflicte puternice la locul de muncă, luna plină mă agită, așa că nu e bine să plec nicăieri cu mașina sau cu trenul că e pericol de accidente care, de altfel, sunt foarte posibile și în casă, cu aparate electrice. Noroc de gripă, de weekend și de lipsa de mașină. În ceea ce privește aparatura casnică, sunt în aceeași situație cu Taurii și Capricornii care, pe deasupra, nici nu și-au rezolvat niște probleme legate de trecut, care acum acuză și le produc un blocaj. Eu mi-am achitat ratele la electrocasnice, așa că pot spera. Asta îmi place mie la Urania: vede jumătatea goală a paharului ca să te lase pe tine să te bucuri de partea plină. Pe urmă, iar am ațipit puțin (aceiași Neptun). M-am trezit la timp (Mercur e patronul meu), când aplica aceeași metodă și în cazul previziunilor financiare și politice. Dacă am asculta-o toți cu atenție, acum pe timp de criză și de campanie electorală, nu ne-am mai speria că euro crește văzând cu ochii și am fi mulțumiți de rezultatul alegerilor. Mulțumiți că nu e mai rău, așa cum spune Urania.

Eu, deocamdată, stau cuminte în casă, mă feresc de orice obiect care funcționează pe bază de curent electric și îmi completez fișa zilei cu informații de la Antena 1. La emisiunea de dimineață, aflu de la doamna Nicoleta Sfarlefus – astrolog – că agitația care, în principal, ne vine de la Marte în Leu este influențată și de starea vremii în schimbare, acum din ce în ce mai frigidă. Eu, momentan, sunt cam moale de la Lună și Mercur, adică de la gripă, dar mă gândesc: oare o fi valabil și pentru cei din Africa de Sud? Important e că și natura participă la suferința eroului, care pot dura luni de zile, până când Marte intră în mișcare directă.

La TVR, la emisiunea de prânz a Iuliei Marciuc „Miezul zilei”, astrologul de serviciu face și analiza hărț personale. Dai un SMS cu datele tale de naștere și, contra câțiva euro, primești un mesaj care îți poate schimba viața. Chiar dacă afli lucruri la care nu te-ai gândit, e bine să meditezi la ceea ce îți se spune, căci astrologii au întotdeauna dreptate. Eu aștept, conform SMS-ului primi moștenirea din străinătate unde, deocamdată, nu știu să arde. Dar, la fel, n-am știut să-mi aleg meseria, căci se pare că talentul meu stă în științele oculte. Dacă stau să mă gândesc mai bine, s-ar putea să aibă dreptate. De mult am simțit că rezonoz cu astrele. De aici nu mai e decât un pas spre ocultism. Am văzut eu la „Miezul zilei” că toată lumea invitată a avut câte o experiență extrasenzorială, o mășur clarvăzătoare sau, măcar, știe să citească o astrogramă. Nu mă miră. Noi, încă de la Zalmoxis la Genghis-Han, ne născem îndeletnicit cu aceste practici. Ele fac parte din obiceiurile strămoșești ale poporului nostru, alături de creșterea viței de-vie, de pescuit și de apicultură. Totul e să ni le amintim și să facă parte, ca în vechime, din viața noastră de zi cu zi. De aceea, nu înțeleg de ce oamenii disprețuiesc hărțile coapele și, totuși, toată lumea le urmărește?! O fi de vină Mercur în Berbec în cuadratură cu Pluton. Stelele să fie cu voi!

Două camere separate: Prejudecata și Umanitatea

GINA ȘERBĂNESCU

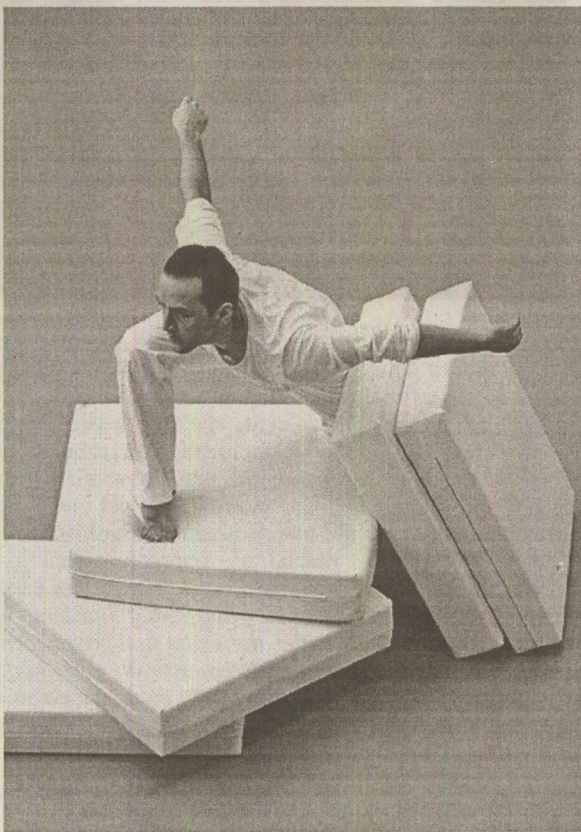
În luna octombrie, publicul bucureștean a putut vedea la Teatrul Odeon spectacolul „Flashback” (care a avut premiera la Teatrul „Alte Feuerwache” din Köln), o creație a coreografului Massimo Gerardi. Spectacolul este o coproducție „movingthatre.de” (Germania) și Arcub și îi are în distribuție pe Răzvan Mazilu (care care este și creator al costumelor spectacolului), Lisa Gropp, Luca Marchioro și Nicholas Robillard.

În 1984, Michel Foucault a murit de SIDA. Șapte ani mai târziu, scriitorul P.V. Tondelli, autor al romanului **Camere separate**, care stă la baza scenariului spectacolului analizat în prezentul articol, a avut aceeași soartă. Perioada în care Foucault și-a conștientizat boala a fost, poate, cea mai fertilă în planul elaborării tehnologiilor politice ale corpului, prin care Foucault schimbă efectiv istoria gândirii. Corpul măcinat de moarte devine paradigma care modelează o întreagă istorie a pedepsirii, a sexualității, a abordării politice ancorate în raportarea diverselor culturi la problematica atât de complexă a corporalității.

Culturile sunt camere separate de granița fragilă a înțelegerii corpului. Prejudecățile legate de orientări sexuale trasează camere separate în care sunt închise voci care tind să fie sufocate în viața de zi cu zi.

Flashback este un spectacol despre acest tip de camere separate, despre multe tipuri de camere separate, între „mine” și „tine”, între „noi” și „ei”, între bunul-simț de a nu judeca ceea ce nu poate fi cunoscut până la capăt și ceea ce pot recunoaște, între prejudecată și abținerea de la judecată...

În ultimă instanță, granița fragilă este instituită între viață și moarte... Această graniță l-a ajutat pe Foucault să legisfeze corpul ca bornă fundamentală în istoria gândirii... Aceeași graniță l-a determinat pe Tondelli să scrie despre iubire... Iubirea dintre doi oameni. Întâmplător, bărbați... La finalul spectacolului nu am putut să nu mă întreb dacă toți cei care aplaudau frenetic performanța coregrafică și interpretativă a artiștilor erau eliberați și de prejudecățile care încă trasează un drum lung până la înțelegerea diferențelor... Auzim uneori replica: „E gay, dar eu accept asta!” Aceptă? Cine dă dreptul cuiva să se erijeze în poziția privilegiată a celui care „acceptă”? Acest tip de afirmație instituie o nouă graniță între ceea ce e asumat ca normal și ceea ce intră în alt univers de discurs. Ideea nu e acceptarea, ci ruperea perdelei dintre camerele separate. Despre acest tip de criză a gândirii este specta-

colul coreografului Massimo Gerardi, al cărui protagonist este dansatorul și coregraful român Răzvan Mazilu.

Flashback este poetizarea corpului măcinat de moarte și plasat într-un context în care femininul și masculinul își schimbă locurile. Acest carusel al polarizărilor este reflectat într-un limbaj coregrafic în care gestualitatea concisă și percutantă alternează cu expresii corporale lirice, niciodată patetice. Interpretarea celor patru protagoniști are un mare merit în transmiterea acestui tip de limbaj.

Așa cum era de anticipat, Răzvan Mazilu a asimilat foarte bine modalitatea coregrafică discursivă a lui Massimo Gerardi, tocmai pentru că în ea rezidă acest tip de contraste pe care le putem găsi și în universul de expresie al lui Răzvan Mazilu. A ne întreba dacă Mazilu e diferit sau inedit în raport cu alte spectacole mi se pare inutil și ar ține strict de teama - perfect umană, până la urmă - de a nu ne

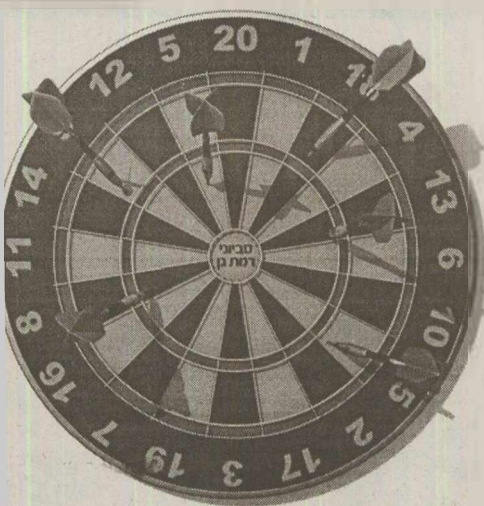
repetă. Ceea ce mi se pare important e faptul că un art roman integrat unei producții internaționale a înțeles și asimilat perfect la nivelul expresiei corporale mesajul codificat de coregraf și dramaturgul spectacolului. Pentru acest tip de înțelegere și transmitere a mesajului ne-a surprins și pe noi, privitorii spectacolului, că ne putem baza pe capacitatea limbajului nonverbal de a transcende aparentele camere separate dintre culturi.

O contribuție importantă la construcția spectacolului are dramaturgul Achim Conrad. Dramaturgia de dans e o specie cu totul diferită de ceea ce înțelegem în mod normal prin dramaturgie. Dramaturgul de dans este cel care punctează jaloanele fundamentale ale traseului parcurs, elaborarea unui scenariu coregrafic și a unui limbaj de dans specific. Ceea ce reușește Achim Conrad este stabilirea unui echilibru între text și mișcare, între neutralitatea cuvintelor și lirismul universului coregrafic al lui Massimo Gerardi.

Un alt element important este prezența feminină în spectacol... Este, probabil, vorba de introducerea unui principiu feminin, menit să accentueze și să catalizeze etismul masculin.

Flashback este un spectacol interdisciplinar, o îmbinare fericită între artă video, teatru, coregrafie... E drept în condițiile în care arta contemporană nu poate exista decât ca sinteză între arte, sintagma „spectacol interdisciplinar” ar trebui catalogată ca fiind pleonastică. Pentru evita pleonasmul, rămâne să spunem că **Flashback** este spectacol contemporan, care exploatează teme universale: corpul ca bornă între viață și moarte, prejudecata ca grai între ceea ce este catalogat ca normal și ceea ce este real etc.

„Corpul: suprafață de înscriere a evenimentelor vreme ce limbajul le marchează, iar ideile le dizolvă), de disociere a Eului (cărui încercare să-i imprime him unei unități substanțiale), volum în perpetuu măcin Genealogia, ca analiză a provenienței, se plasează, în urmărire, la joncțiunea dintre corp și istorie. Ea trebuie arate corpul marcat de istorie și istoria ruinand corp. Acesta e un adevăr universal afirmat de un om (Michel Foucault) care a trăit și a iubit altfel decât este omiv acceptat. O victimă de geniu a separării dintre camerele prejudecății și camera umanității. Un adevăr care transpune fără echivoc în **Flashback**.

Domnia prostiei se plătește scump!

● Mulți purtători ai falnicului nume Dumitru au primit săptămâna recută la domiciliu felicitări din partea președintelui Traian Băsescu cu ocazia zilei onomastice. Nu știu dacă de atenția prezidențială s-au bucurat doar bucureștenii în cauză sau și tizii lor din provincie. De-o fi una, le-o fi alta, gestul rămâne frumos, indiferent că în spatele lui se ascund sau nu) oarecari rațiuni electorale. Problema mea e alta: de unde, naibii, mi s-a procurat Traian Băsescu adresele tuturor? ● În paginile ultimului număr, 11/noiembrie a.c., al revistei **Contemporanul**. Ideea europeană numărul nu mai puțin de șapte fotografii care îl înfățișează, în diferite ipostaze, pe directorul publicației, prozatorul Nicolae Breban. Am încercat să contabilizez și de câte ori apare numele, dar ajuns pe la cota 321 m-am lăsat păgubaș întrucât calculatorul meu a cedat psihic. Glumesc, firește: totuși, nu e cam mult și pentru „*mereu incredibilul Nicolae Breban*”, după cum sună le-

genda ce însoțește una dintre poze?! ● Privesc de fiecare dată cu un aer tâmp reclama la vinul **Sânge de taur** (brrr...) difuzată îndrăcit pe **Antena 1** și nu-mi vine să-mi cred urechilor. Sloganul debitat de cuplul Romică Țociu – Cornel Palade într-o promovare redutabilului produs al oenologiei naționale este împrumutat cu fulgi cu tot din tezaurul folcloric al bețivăniei carpato-danubiene și atinge superlativul standard de vulgaritate licențioasă. I-auziți aici-șă: „*Sănătate și virtute! S-avem bani, s-avem ce bea!*” (Nu mă întrebați, rogu-vă, unde e rima că nu pot răspunde dat fiind faptul că **Luceafărul de dimineață** descurajează pornografia lingvistică...). Iar pentru ca ordinăria să fie completă, textul afișat lângă sticloața aferentă postulează, așijderea paremiologic: „*Vinul care le place femeilor dacă îl beau bărbații!*” V-ați prins și la subtilitatea chestiei ăsteia, nu? Ha, ha... ● Dacă nu v-ajunge atât, stați blânzi că mai am. Relativ recent, pe prima pagină a ziarului **Libertatea** se lăfăia fără pic de rușine o declarație-șoc a celebrei Sexy Brăileanca: „*Bănel Nicolită o are tare ca volanul!*” Nu, nu-l invidiez pe fotbalistul stelist pentru dotare: pe lumea asta sunt și lucruri mai tari decât volanul – granitul, oțelul înalt aliat, diamantul, materialele din care se confecționează

învelișul navelor cosmice etc. Sexy Brăileanca n-a epuizat încă tot arsenalul de posibilități care-i stau la îndemână în vederea satisfacerii insatiabilelor sale impulsuri experimentaliste. Altceva mă preocupă pe mine: domnule, chiar am ajuns *in corpore* o nație de idioți și de obsedați sexuali?! Până aici ne-am dat de-a berbeleacul pe toboganul involuției mentale? Nu fac retorică de doi lei, dar nici nu pot să nu mă îngrozesc la gândul că **Libertatea** este ziarul cu cel mai mare tiraj din România anulului 2009. Faptul că atât îi duce substitutul de creier pané pe băieții de la **Libertatea** (greșese eu sau redactorul-șef al publicației este o femeie?) rămâne, în fond și la urma urmei, treaba lor. Ce ne facem însă cu împrejurarea că există concetățeni de-ai noștri (și deloc puțini) care nu numai că citesc astfel de imbecilități adrenalinice, dar mai dau și bani ca s-o poată face?! Știu, zicala spune că prostia se plătește, dar sensul enunțului e unul figurat și, în plus, există totuși o limită inferioară și în materie de degradare. Ne-am luat la trântă și cu asta? ● În cel mai recent număr din **Dilemateca**, regizorul Alexandru Tocilescu (Toca, *pour les connaisseurs...*) își exprimă, de bună voie și nesilit de nimeni, convingerea sinceră și intelectuală că „*Legile lui Murphy reprezintă cul-*

mea înțelepciunii umane”. Mă rog, e și asta un punct de vedere, după cum observă un alt înțelept, numitul Ilie Moromete. ● Tot ce mai lipsea din peisajul public autohton era un scandal (homo)sexual având drept protagonist un preot cât mai ortodox. De acum, putem fi fericiți: ne-am pricopsit și cu asta! Să fie primit... ● Instituția de presă cea mai decentă, mai echilibrată și mai profesionistă din România rămâne postul național de radio. Explicația: având un impact direct și imediat mai scăzut decât televiziunea și ziarele (în pofida unui număr de *andrisanți* mult mai mare), radioul a reprezentat o miză secundară pentru politicienii avizi de publicitate care nu s-au bătut cu aceeași încrâncenare să-l acapareze și să și-l subordoneze. O șansă providențială, de care realizatorii de emisiuni (unele, de excelentă calitate) înțeleg să profite copios în beneficiul ascultătorilor. Inclusiv a minorității celor care mai sunt interesați de cultură, artă, literatură și alte asemenea farafastăcuri pe care oficialitățile de partid(e) și de stat le ignoră cu suveran dispreț. Atenție, însă: scadența se apropie cu pași repezi, iar costurile facturii vor fi infinit mai substanțiale și mai dramatice decât ale crizei economice. (*Critias*)

Cum te fură arbitrii

Ar trebui să le mai dăm și fotbalistilor crezare când se revoltă acuzând arbitrii care duc un meci într-o singură direcție, chiar fără să dea penalty-uri, lovituri libere aiurea și să dicteze eliminări încă din primele minute. Un fluieraș deștept și fără să-și fi făcut temele acasă, urmărind casete cu jocurile celor două formații, descifrează jocul din primele momente. Vede care echipă nu vrea să joace și se bagă cu, pardon de expresie, Cârțu-n poartă, înțelege care e sistemul de joc și, de aici încolo, poate duce jocul așa cum vrea el. Va fluiera obstrucție, fault la orice contact fizic, va întoarce un aut de cinci ori, va ține conferințe în care la cornere, arătându-le fotbalistilor ce nu trebuie să facă – să nu se țină, să nu se împingă, să nu își dea coate etc., etc. -, nu va acorda în veci un avantaj, va nota cartonașele cu gesturi studiate, de parcă ar semna un contract cu banca, și trebuie să fie atent la orice detaliu. Afișând nu corectitudine, ci hipercorectitudine, arbitrul va da o mână mare de tot de ajutor echipei venite să ciupească un punct și, dacă dă norocul peste ea, chiar trei, nevrând să joace. Fiecare moment de întrerupere înseamnă o poziționare mai bună în teren a echipei care se apără, dar și induce o stare de nervozitate celei care atacă. Multe dintre echipele noastre au scheme destul de simple de joc în atac: fie cu angajare lungă direct pe vârfuri, fie cu scos mingea în margine spre a fi aruncată în careu de-acolo. Dacă vrei să „toci” echipa, vei fluiera fault în atac la orice duel aerian care tinde să ducă mingea într-o zonă periculoasă și te vei arăta adeptul jocului bărbătesc când e clar

că mingea se duce într-o parte neutră a terenului. Jocul pe margine e și mai simplu de controlat pentru că sunt bieți fotbalști pe care, și dacă îi lași în voia lor, abia de reușesc o centrare bună din zece. La unul d-ăsta nu fluieri niciodată obstrucție, niciodată mingea nu e în afara terenului. În schimb, îi ții din scurt cu ofsaidurile. Echipelor care caută lovituri din apropierea porții le vei da totdeauna corect d-alea din lateral sau de pe la 35-40 m și vei face semn că jocul poate continua la 20-22 m, chiar dacă talpa, piedica, ținerea, cramioanele aruncate pe tibia atacantului se văd și se aud de la mare distanță.

Cine a jucat măcar un sfert de oră într-un meci oficial, indiferent la ce nivel, știe că toate aceste trucuri, șmecherii ale unui arbitru „găzdar” se simt de la primele minute. Dar știți care este paradoxul, ca să nu-i zic monstruoșitatea? Uneori, arbitrul nici măcar nu e pus de cineva, nu e cointerestat de vreo carpetă, de vreun plic. Nu, pur și simplu, înclină balanța cum vrea el fără să i-o ceară nimeni. Am pățit acest lucru la echipele de copii unde am jucat. Bruce, câte unuia i se pune pata pe noi. Cel mai adesea nici nu știa cum ne numim. Pentru arbitrii din divizii inferioare și de pe la copii ori juniori, echipele sunt „albii” și „verzii” sau „negru” și „galben” după cum e dominanța echipamentului să zicem. Așadar, habar n-aveau că suntem piticii lui Dinamo, ai „Metalului” sau „Abatorului”. Își alegeau, pur și simplu, pe criterii aleatorii și absurde, câte o echipă protejată și fluierau de începeau oamenii ăia puțini de pe margine să strige la el

„lasă-i, bă, să joace, nu ți-e rușine să te bagi între niște copii”. Și asta-i culmea: nu le era rușine! Arbitrajul nu ține numai de bani, baremuri, chibițări, interese mari, ci de caracterul omului. Frustrații, roșii de ambiții niciodată împlinite, umorali, fricoșii sau egolatritii nu au ce căuta în arbitraj. Dar, mai ales, avizii de putere nu ar trebui să pună fluierul în gură. Aflat pe dreptunghiul ăla de iarbă, cu autoritatea în mână și cu puteri aproape discreționare (deciziile arbitrului sunt sfinte, chiar dacă el va fi sancționat, aproape niciodată ele nu se schimbă „la masa verde”), arbitrul intră într-o paranoia a puterii. Eu nu cred că ăla care a fluierat la Dinamo-Bistrița a fost tocmit. Nici nu cred că n-a văzut cele două penalty-uri care se observau și din Cosmos sau că e un arbitru slab. Băiatul ăla ar trebui psihanalizat: are el ceva în străfundurile ființei sale, o problemă cu miliția, cu poliția, cu culoarea roșie etc. Iar atunci, la acel meci, a fost el pe val, a avut el puterea și a împărțit dreptatea după mușchii săi, adică după frustrările lui. (Totuși, știind antecedentele Gloriei Bistrița, devine suspect cum de la sosirea lui Halagian, în tandem cu Pădureanu, echipa ba e avantajată, ba are noroc, ba tocmai cu ei prind adversarii zi slabă: nu vă faceți griji, Bistrița nu o să pice din prima divizie decât atunci când va vrea tata Jean așa ceva). Unuia d-ăsta nu ai ce să-i faci! Declarația sa de după sancțiune îmi întărește suspiciunile: nu mă las de arbitraj pentru că nu trăiesc din banii de baremuri. Altceva îl mână pe el în luptă. Ar trebui să se afle ce!

Pe vremuri, exista o onorabilitate chiar și a spăgarilor. Mi-aduc aminte cât de respectuos zicea un antrenor al unei echipe comunale: „Domne, nea Aurică e cinstit: două coșuri de ouă și-o găină vie cere ca să te arbitreze cinstit! Îi dai și nu te doare capu!” (*C.St.*)

Tudor Zbârnea și arhaicul ca mîntuire

IOLANDA MALAMEN

Dacă ar avea loc o permanentă și riguroasă trecere în revistă a evenimentelor vizuale pe care Bucureștiul le oferă în ultimii ani, cu siguranță că s-ar putea scrie o interesantă, vitală și expresivă cronică a ceea ce se întîmplă în multe din spațiile de-acum consacrate unor manifestări care compun un interesant periplu prin viscerele imaginilor și formelor. Din păcate însă, multe și agresive sunt păcatele care fac din această emisie de valoare indiscutabilă un fel de firavă și haotică focalizare a faptului în sine.

Personal, mărturisesc că nu mă descurc în noianul de semnale pe care le primesc, deși mă străduiesc atîta cît pot, cu multă, multă umilință și bună intenție, să fiu cît pot de prezentă. Și asta nu se datorează numărului mare de manifestări care au loc în București, ceea ce este normal și îmbucurător pentru o capitală care se vrea europeană, ci de semiclandestinitatea și rapiditatea cu care se succed evenimentele, din cauza puținelor spații cu adevărat proprii expunerii. Chiar și încercările de-a se deschide expoziții în locații nonconvenționale n-au legat (cu foarte rare excepții) prea mult artistul de privitor. Nici nu apucă bine artistul să-și așeze pe simenze lucrările, și este nevoit să și le strîngă. Să ne gîndim și la sculptori, cu cît efort aduc într-o expoziție lucrările! Toate acestea se întîmplă mai ales prin galeriile din centrul Bucureștiului, acolo unde speranța că publicul poate fi ceva mai numeros este și ea mai mare.

Sunt însă și unele excepții care confirmă spusele de pînă acum, și una dintre ele se numește **Galeria Dialog**. Printr-o mutație uimitor de benefică, administrativul și politicul Primăriei Sectorului 2 și-a adăugat în fișa lui biobibliografică de trei ani de zile încă un statut: acela de gazdă a unor expoziții de excepție. În spațiul limpede, de un cert bun gust, lună de lună, cu acrimie și volubilitate profesionalistă, Ruxandra Garofeanu, adaugă cîte o pagină de istorie a artei, ca un îndemn explicit

pentru privitor, dintr-un consistent (să folosesc un cuvînt subțiat de utilizare) tezaur vizual. Ea este mînuitorul de drept al unor expoziții (unele au fost excepționale retrospective) care fac din **Galeria Dialog** un spațiu de intensă implicare vizuală. Nici suferințele fizice, dintr-o anume perioadă, nu au făcut-o să nu se gîndească ce și cum trebuie să aducă în discuție pentru public. Ca să nu mai vorbim de prezența aproape permanentă la vernisaje a lui Dan Hăulică și Pavel Șușară.

Am făcut această introducere, pentru că ceea ce se întîmplă în cîteva galerii bucureștene mai spală de păcate lucrurile grăbite, în care, pe nedrept, sunt angrenați artiștii fără voia lor și, deocamdată, fără mari speranțe în îndreptarea lucrurilor.

Și acum, cîte ceva despre expoziția deschisă la **Galeria Dialog** (12 octombrie-12 noiembrie 2009), avîndu-l ca autor pe pictorul Tudor Zbârnea. Născut în Republica Moldova (1955), a urmat cursurile Universității de Arte - Iași, la clasa profesorului Corneliu Ionescu. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova și din România, membru al grupului „Zece” și membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici Profesioniști în cadrul UNESCO. A expus atît în Europa, cît și în România și în Republica Moldova, a fost răsplătit cu premii și mențiuni, figurează în colecții particulare și de stat.

Impresia imediată pe care o ai intrînd în lumea totemic-meditativă a picturilor lui Tudor Zbârnea este de certă virtuozitate stilistică, forma și cromatica conlucrînd armonic, în înfăptuirea limbajului. O finețe vădit cerebrală, un spectacol cu accente dramatice, străbătute de un lirism obsedant, o încremenire roditoare, cît și o impresionantă acumulare de energii calde sunt doar cîteva din calitățile acestei picturi. Sigur, s-ar putea face trimiteri pînă la un punct, la unele surse pe care Tudor Zbârnea le-a „folosit”, dar, chiar și vizavi de cea spre care gîndul ne duce imediat (e vorba

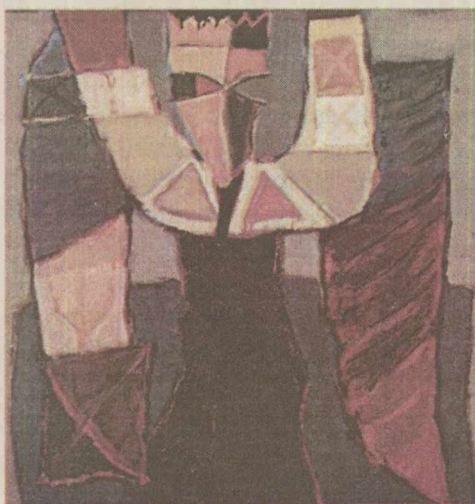
de Ilie Boca), îți dai seama că mai multe sunt neasemănările, mai ales vizavi de substanța textului, a narațiunii. La Ilie Boca, superbia anecdoticului funcționează cald-patetic, în timp ce mai tînărul confrate își construiește o platoșă lucid-hieratică pe care o multiplică adesea, adăugîndu-i fermitatea unor linii care devin geometrii sacralizate. Originalitatea discursului la Tudor Zbârnea constă în capacitatea de-a lumina în gradații succesive planurile și de-a lăsa culorile să curgă sau, dimpotrivă, să împietrească într-un timp indefinit. Așezarea lor într-o simbolică cu trimiteri spre frumusețea picturii murale are loc fără frămîntări apocaliptice, ci, mai curînd, cu o liniștire dramatică (nu văd nimic pleonastic în sintagma asta). Arhaicul este învăluit și dezvăluit într-un un uman în care grimasele durerii devin mîntuiri.

Unitară și circumscrisă perfect comunicării cu privitorul, lucidă și nefuncționînd cu jumătăți de valori, misterioasă în substanța ei constant narativă, fără a păcătuî însă prin literaturizare, pictura lui Tudor Zbârnea mi se pare integrată în circuitul valoric românesc, fiind un bun mesager a ceea ce vine de dincolo de Prut. De altfel, această precizare mi se pare

superfluă, mai ales că tradiția în cultură și a nu ține cont de evenimentele politice și granițele arbitrar, survenite ulterior.

Galeria Dialog se dovedește un manager etic și estetic mai mult decît merituos bineînțeles, eficient în a arăta că artele vizuale românești pot demonstra oricînd forța lor comunicare.

Acest număr este ilustrat cu lucrări ale artistului Tudor ZBÂRNEA